

BÜLLETÄÄN

EESTI ÕPETAJATE KESKÜHINGU
HÄÄLEKANDJA

KTKJ

Eesti Õpetajate Keskuhingu
häälekandja

B Ü L L E T Ä Ä N

NR. 8

Bulletin of the Estonian Teachers
Association in exile

Toimetatus:

Erik Saare (ansvarig utgivare)
H. Kirikmäe, T. Künnapas, V. Muld,
H. Rajamaa

Stockholm 1959

S i s u k o r d:

	lhk.
1. Eesti rahvusliku kasvatusel alusest ja abinõudest	3
2. Koolireform Nõukogude-Liidus	8
3. Eestlastest Uus-Meremaal	17
4. Eesti täienduskoolid Austraalias	32
5. Täienduskoolide ülemaailmne juhtiv keskus	45
6. Minevikust tulevikku	48
7. Eesti õpetajad Roomas	55
8. Saksa õpetajate kongressil	59
9. Varia	62

Eesti Õpetajate Keskühingu ja „Bülletääni“ toimetuse aadress on:

Skräddargränd 2 B
Stockholm

EESTI RAHVUSLIKU KASVATUSE ALUSEST JA
ABINÖUDEST.

(Eesti õpetajate ja noortajuhtide ühisel nõupidamisel Stockholmis 28. septembril 1958. a. ettekantud kõne mõningate täiendustega.)

Rahvusideoloogia.

Aastate veeredes on meis ja meie ümber toimunud suuri muudatusi. Õpetajail ja noortajuhtidel, kellel on olnud võimalik töötada eesti noortega kogu senise pagulasaja kestel, on võinud tähele panna väga suuri muudatusi meie noorte üldises hoiakus ja mentaliteedis. Tänapäeva eesti noor on hoopis teissuguse hingelaadiga, kui oli eesti noor veel 10-12 aastat tagasi. Aeg ja ümbrus on siin teinud oma töö. Olen sellele juba varem juhtinud tähelepanu meie „Bülletäänis“ (nr. 6). See tösi asi pole esitatud paljaks konstateerimiseks, vaid vastavate järelduste tegemiseks, kui me tahame oma rahvuslikku kasvatustööd tulemusrikkalt jätkata võörsil.

Aga murrang pole toimunud ainuüksi noortes. Ka lastevanemate koosseisus on ju toimunud põhjalik muudatus möödunud 14 a. jooksul. Tösi küll, muudatusi lastevanemate peres toimub ju pidevalt alati ja igal maal aastate veeredes. Lastevanemate üldine mentaliteet jääb siiski peajoontes endiseks, vahest tasapisi toimuva muudatusega, nagu see iga uue sugupölv juures on loomulik. Meie lastevanemate areenile on astumas lähemas tulevikus need, kes on praegu 30.-ndais eluaastais, isad veidi üle, paljud emad koguni alla 30-ne. Millal toimus meie iseseisvuse vägivaldne katkestamine? 1940, s.o. 19 aastat tagasi. Praegu

30.-35.-ndate eluaastate vahel olevad lapsevanemad olid tookord 11.-16.-ndate aastate vahel olevad noorukid. 1940. aasta pöördel järgnesid ju okupatsioonid, sõjad, põgenemised ja rahutud ekslemis- ja kohanemisaastad võörsil. Nende noorukite vaimne kujunemine ja küpsemine eesti rahvuslikus ja riiklikus vaimus jäi pooleleli. Ei ole enam mägeda taga aeg, mil meie lastevanemate areenile astub sugupölv, kes pole Eestis ühtegi päeva koolis käinud.

Sellest muutunud ja üha muutuvast olukorrast tuleb meil, õpetajail ja noortajuhtidel, aegsasti teadlikud olla. Juba nüüd hakame järjest rohkem ja rohkem küsimusi kuulma: miks ma pean oma lapse ka eesti kooli saatma, miks ma pean lastelt nõudma, et nad kodus kõneleksid ainult puhas eesti keelt ja mitte mingisugust segakeelt või koguni inglise, saksa või rootsi keelt? Laste saatmine eesti kooli (täienduskooli) ja eesti noorte organisatsiooni või puhta eesti keele nõudmine kodus oleneb täiel määral lapsevanemaist. M e v a j a m e u u t e e s t i r a h v u s i d e o l o o g i a t. Selle püstitamine pole ainuüksi meie õpetajaskonna ülesandeks - see ülesanne kuulub meie juhtkonnale. Küll aga on meie õpetajaskonna ülesandeks nõuda, et meie keskorganisatsioonid püstitaksid selgeilmelise eesti rahvusideoloogia piirjooned, mis on aluseks eesti noorte rahvuslikule kasvatusel võörsil.

Eesti rahvusliku kasvatusel abinöud.

Noorte kasvatusel abinöudeks on kodu, perekond, kool ja ühiskond - kui väga suurtes joontes neid määritleda. Missugune osa on täita meie kodul ja perekonnal võörsil eesti rahvusliku kasvatusel

alal, see on omaette suur küsimus, mille tähtsust on küll väga rõhutatud igal võimalikul juhul, kuid mida pole veel seni lähemalt analüüsitud. Seda tuleks aga teha ja avaldada eribrošüür, kuhu tuleks koondada kogu ulatuses kõik abinõud ja võimalused eesti rahvusliku kasvatuse teostamiseks kodus, hällist alates.

Teine abinõu on kool. Praegu on ainult Stockholmis eesti õppekeeleaga 6-kl. algkool ja gümnaasium, kõikjal tuleb esialgu leppida täienduskoolidega. Viimane on muidugi hädaabinõu, kuid parem siiski kasvõi täienduskool, kui mitte midagi. Täienduskool pole meie paguslasaja sünnitis, nagu nähtub M. Meiusi kirjutisest käesolevas „Bülletäänis“. Täienduskooli oli Rootsis ja mujalgi mitmel pool algul palju rohkem. Hiljem aga toimus meie rahvusgrupis suuri liikumisi- osalt ülemeremaadesse, osalt suuremaisse keskustesse. Sellega vähenes eesti laste arv paljudes kohtades Rootsis peaaegu nullini. Seega vähenes ka täienduskoolide üldarv, ja see väheneb veelgi lähemal aastail, sest eesti laste juurdekasv on paljudes väiksemais keskustes väga väike ja näitab järjest vähenevat tendentsi. Neid keskusi, peale Stockholmi, kus on reaalseid seldusi ja võimalusi täielikkude eesti koolide või klasside asutamiseks, on Rootsis ainult 3-4, ja eesti õpetajate organisatsioonide palavamaks sooviks on vaid, et eesti keskorganisatsioonidel, kes on võtnud nendesse keskustesse täielikkude eesti koolide asutamise oma ülesandeks, see peatselt õnnestuks. Eesti õpetajad ja eesti õpetajate organisatsioonid on nõus heameelega kaasa aitama, kui nende poole pööratakse ja nende arvamisi soovitakse ära kuulata.

Nagu nüüd tagant järele suureks üllatuseks kuuleme, on Austraalias juba 1934. aastast peale töötanud eesti täienduskool. Selle olemasolust, veel vähem selle kogemustest, ei olnud midagi teada, kui 1946. a. me alustasime eesti täienduskoolidega Rootsisis ja hiljem mujalgi. See on uus koolitüüp, mille väline ja sisemine ehitus saab selguda alles aastate-pikkuste kogemuste najal. Nüüd on aastate jooksul üle maailma katsetatud ja on omandatud väärtuslikke kogemusi. Ma arvan, et praegu on juba ülim aeg saadud kogemusi jagada üksteisele ja neist teha vastavaid järeldusi täienduskoolides tehtava õppe- ja kasvatustöö sisulise ja metoodilise osa fikseerimiseks. M. Meiusi (Austraalias) on teinud Eesti Õpetajate Keskühingu Juhatusesele ettepaneku, asuda Eesti Täienduskoolide Keskuse loomisele ülemaailmses ulatuses. Eesti Õpetajate Keskühingu Juhatus tervitab nimetatud ettepanekut ja on meeleldi nõus seda kaaluma, kuid sooviks enne ära kuulata õpetajate ühingute arvamusi selle kohta. Selleks, et loodav uus keskus mitte paberile ei jääks, oleks vahest tarvilik kohe välja anda „Bülletään“ eesti koolide ja täienduskoolide erinumbrina, kus ilmuksid eri maade eesti koolide õpetajailt ülevaateid nende kogemustest ja tähelepanekuist tegelikust õppe- ja kasvatustööst ja mida tuleks ette võtta selle töö tõhusamaks muutmiseks. Nimet. „Bülletään“ peaks ilmuma juba järgmise aasta jaanuaris ja sellepärast tuleks vastavate kirjutiste ja ülevaadete koostamisele asuda juba nüüd. Ühele väga pakilisele ülesandele, mis ootab kiiret lahendamist, olgu juhitud tähelepanu juba nüüd: Eesti maa-

teaduse ja eesti ajaloo õpik, mis sobiks praegusele täienduskoolile. Ka ootab lahendamist ühislaulude raudvara, mis tuleks fikseerida kõigi eesti koolide ja noorteorganisatsioonide töökavas üle maailma. Ka tuleks koostada valik-materjali (näidendeid, luuletusi, lühipalasid, põiminguid jne.) Koolide ürituste (jõuluõhtute, E-Vabariigi aastapäeva-aktuste, emadepäeva jm.) sisustamiseks. Eri maades on ühte ja teist juba tehtud, seda aga ei tea kaugemal. On selge, et ühisel organiseerimisel ja vastastikuse vahendamise teel saame tunduvalt leevendada sellel alal valitsevat puudust.

Peaaegu kõigil maadel lahkuvad eesti noored täienduskoolist 12 - 13-aastaseks saades, mõnel pool isegi varem. Sellega ei tohi lõppeda rahvuslik kasvatus, vaid sellele peab järgnema veel mingi pealeehitus, mis hõlmaks noore meelsuse kujunemise ja küpsemise seisukohalt väga olulise perioodi 12.-20. eluaastani. Praeguste võimaluste piirides saavad siin peamiselt kõne alla tulla noorteorganisatsioonid. Eesti Õpetajate Keskühing ongi Rootsis alustanud lähemat koostööd noorte organisatsioonidega. Seda mitmel põhjusel. Osa noorte organisatsioonide liikmeskonda (hundud ja hellakesed eeskätt) kuulub ka täienduskoolide easse. On tarvis selgust, mida teeb kumbki neist, et vältida ühtelangemist. Teiseks on täienduskoolil palju õppida skautliku õppetöö viisidest, sest täienduskoolis ei saavutata soovitud tagajärgi ainuüksi tavalise kooli tööviisidega. Meie sooviks on ju, et kõik eesti noored asuksid kohapealseisse noorte organisatsioonidesse, eriti pärast täienduskooli lõpetamist. Noortejuhid peaksid aga olema teadlikud sellest, mida on täiendus-

koolides juba tehtud, et sellele pealeehitamist jätkata õigest kohast. Oleks väga soovitatav, et sellist koostööd eesti õpetajate ja noortejuhtide vahel alustataks sobival viisil ka teistes maades. Sellest võib palju kasu tulla eesti noorte rahvuslikule kasvatusesele kuni nende täisikka jõudmiseni.

H. Rajamaa.

KOOLIREFORM NÖUKOGUDE LIIDUS.

Seni kehtiva koolisüsteemi alusel on NSV Liidus üldhariduslik kool lühemaid maailmas, kestes ainult 10 aastat. Uue koolireformiga lüheneb koolis õppimise aeg veelgi kahe aasta võrra. Seega jääb uue koolisüsteemi puhul nõukogude lastele enne kohustuslikku tööle rakendumist koolis käimiseks vaid 8 õppeaastat.

Koolireform algatati kommunistliku partei poolt ja tehti teatvaks avalikkusele Hruštšovi kirjaga „Kooli sidemete tugevdamisest eluga ja rahvahariduse süsteemi edasiarendamisest meie maal“, mis avaldati „Rahva Hääles“ nr. 227, 25. sept. 1958 (1). Kirjale järgnesid NLKP Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu teesid, vastu võetud 12. nov. 1958 (2). Nõukogude tava kohaselt anti teesid üldrahvalikuks aruteluks, mida „Kogu Nõukogudemaa rahvas, seal hulgas ka meie (s.o. Eesti) vabariigi elanikkond, võtab sügava rahuldustunde ja palava heakskiiduga vastu“, nagu kirjutatakse partei

juhtkirjas (6). Ülemnõukogu hääletamisega 24. dets. 1958 muutusid teesid seaduseks (5).

Seadus kooli ja elu sidemete tugevdamise ja haridussüsteemi edasiarendamise kohta NSV Liidus on äärmiselt ulatuslikuks pöördepunktiks nõukogude hariduspoliitikas, eriti rahvahariduse alal. Seaduse alusel korraldatakse ümber kogu koolisüsteem, haarates keskkooli, kutsehariidust ja kõrgemaid õppeasutisi. Seadusega piiratakse laste kooliskäimist kuni 15-16. aastani, missugusest vanusest alates kõik noored peavad lülituma ühiskondlikult kasulikku töösse vabrikutes, kolhoosides ja sovhoosides (§3).

Keskkool senisel kujul kaob. Selle asemele tuleb keskhariiduse omandamine kahes etapis. Esimeseks etapiks on kohustuslik 8-klassiline kool, mida nimetatakse *mittetäielik üldhariiduslik poliitiline töökeskkool*. Siin pööratakse peatähelepanu teaduste aluste õppimisele, poliitnilisele ettevalmistusele ja töökasvatusele ning kommunistliku moraali kasvatamisele, tõmmates õpilasi laiaulatuslikult kaasa ühiskondlikult kasulikule tööle. Õppe- ja kasvatustöö protsessis peab kool õpilastele tutvustama mitmesugust liiki töid ühiskonnas. Väikestes asulates tuleb alles jätta algkoolid I-IV klassiga. Nende lõpetajad astuvad lähema kooli V klassi.

Pärast 8-klassilise kooli lõpetamist peavad kõik noored rakenduma ühiskondlikult kasulikku töösse kolhoosides, sovhoosides, vabrikutes ja teistes riiklikkudes ettevõtetes. Ja nagu mainitud, on õpilased tööle rakendamise hetkel ainult 15 - 16 aastat vanad. Vabas maailmas on nii

noortel õpilastel õigus koolis edasi käies oma haridust jätkata.

Keskhariduse võivad noored omandada t o o t m i s t ö ö k ö r v a l õppi-des keskhariduse teises etapis. Selline õppimise ja tootliku töö ühendamine võib toimuda järgmisi teid mööda.

E s i m e n e ja p ö h i l i n e tee - noored, kes pärast 8-klassilise kooli lõpetamist siirduvad tootlikule tööle, saavad esialgse kutsealalise ettevalmistuse, seejärel aga, töötades tootmise alal, võivad õppida t ö ö l i s - v ö i m a a n o o r t e - k o o l i s . Nii 8-klassilise kooli lõpetanud ja mõnes rahvamajanduse harus töötavad isikud võivad omandada keskharidust ja täiendada oma kutsealalist kvalifikatsiooni. Eesti NSV Haridusministeeriumi koolida ja lasteasutuste valitsuse juhataja Kipperri arvestuste kohaselt (4) peab ligikaudu kuni 65% noortest selle põhilise tee valima, kui nad soovivad edasi õppida, et mitte jääda ainult 8-klassilise haridusega.

T e i n e tee näeb ette 8-klassilise kooli lõpetanud noorte õpetamist ü l d - h a r i d u s l i k u s p o l ü t e h - n i l i s e s t o o t m i s ö p e t u - s e g a t ö ö - k e s k k o o l i s (vabrikuõpilaste ja põllumajandusõpilaste koolitüüpi), mis lähedal asuvate tööstustevõtete, kolhooside, sovhooside remondi- ja tehnikajaamade baasil hakkab kooliõpetust ühendama tootliku tööga ning annab õpilastele keskhariduse ja kutsealalise ettevalmistuse tööks mingil rahvamajanduse või kultuuri alal.

K o l m a s t e e näeb ette o s a n o o r - t e õpetamist t e h n i k u m i d e s ,

mis töötavad 8-klassilise kooli baasil ja kus õpilased saavad koos keskkharidusega ka tööeriala ja keskmise kvalifikatsiooniga spetsialistikutse. Siia pääsevad õpilased valikul, mida teostab partei ühiskondlike organisatsioonide kaasabil.

Töölis- ja maanoorte keskkoolid võivad olla vahetusega ja töötavad, öhtu-, hooaja-(maal) ja kaugõppekoolid. Õppetöö kestvus on 3 aastat. Tuleb igati stimuleerida keskkhariduse omandamist töötava noorsoo poolt kaugõppe teel ja soodustada keskkooli eksamite sooritamist e k s t e r n i n a .

Üldhariduslikud polütehnilised tootmisõpetusega töökeskkoolid (vabrikuõpilaste ja põllumajandusõpilaste tüüpi) asutatakse linnades ja maal. Õppeaeg on nendes 3 aastat ning nendes ühendatakse üldine polütehniline ja kutseharidus. Tootmisõpetus ja ühiskondlikult kasulik töö toimuvad õppe- ja tootmistsehhides, kolhooside ja sovhooside õpilasbrigaadides, õppe- ja katsemajandites ning õppetöökodades.

Hruštšovi kirjas ja teesides ettenähtud erikoolide säilitamine laste jaoks, kes on eriti andekad muusika, koreograafilise ja kujutava kunsti alal, on välja jäänud seadustest.

„Tõsiselt tuleb parandada koolides tehtavat kasvatustööd, et kool sisendaks armastust teadmiste ja töö vastu, tööinimesest lugupidamist, kujundaks õpilastes kommunistlikku maailmavaadet, kasvataks neid kodumaale ja rahvale piiritu ustavuse vaimus, proletaarse internatsionaalsi vaimus. Sellelt seisukohalt on so-

bivaimad i n t e r n a a t k o o l i d ,
kus luuakse kõige soodsamad tingimused
kommunistlikuks kasvatuseks.

Uue koolireformiga on määratud reorga-
niseerimisele ka kutseharidus. Pärast 8-
klassilise kooli lõpetamist tootmise ala-
le siirduva noorsoo kutseõpetuse jaoks
asutatakse linna- ja maakutsekoolid. Kutse-
koolid spetsialiseeruvad tootmisharude
järgi ning teevad õppe- ja kasvatustööd
noorte aktiivse ja süstemaatilise tootli-
kust tööst osavõtmise alusel ning tihedas
ühenduses ettevõtete, ehituste, sovhooside
ja kolhoosidega.

Olemasolevad tööjõureservide vabriku-
koolid, tööstus-, raudtee-, mäetööstus- ja
ehituskoolid ning põllumajanduse mehha-
niseerimise koolid, samuti kutsekoolid, vab-
rikuõpilaste koolid ning teised rahvama-
janduse nõukogude ja keskasutuste kutse-
alased õppeasutused tulevad reorganisee-
rida päevasteks ja öhtusteks linna-kutse-
koolideks õppeajaga ühest aastast kolme
aastani ja maa-kutsekoolideks õppeajaga
üks - kaks aastat. Seejuures tuleb arves-
tada administratiivsete majanduspiirkonda-
de iseärasusi.

Kesk-eriharidus tuleb rajada 8-klassi-
lise kooli baasile ja üksikutel erialadel
keskhariduse baasile. Spetsialistide et-
tevalmistamist kesk-eriõppeasutustes tu-
leb tihedamalt siduda tootmistööga. Sel-
leks tuleb organiseerida industriaalteh-
nikumide juurde tsehhid ja õppetöökojad,
kus tööstustoodangut valmistavad õpilased
ise, ja põllumajandustehnikumide juurde
suured majandid, kus kõiki põhilisi töid
peavad tegema õpilased omal jõul. Seeju-
res tuleb eelistada ö h t u s t ja
m i t t e s t a t s i o n a a r s e t

õ p p i m i s t , mille puhul õpilased on võimalikult vähe eemal tootvast tööst.

Ka kõrgemate koolide arendamisel tuleb edasi minna eeskätt õ h t u s e ja m i t t e s t a t s i o n a a r s e hariduse omandamise liinis, s.t. tootva töö kõrval. Tuleb täiustada ja tugevdada mittestatsionaarsete ja õhtuste kõrgemate õppeasutuste võrku. Õppe-konsultatsioonipunktid ja kõrgemate õppeasutuste filiaalid on otstarbekad üle viia suurtesse tööstus- ja põllumajandusettevõttesse, mis võimaldavad majandus-, partei-, ametiühingu- ja komsomoliorganisatsioonidel kontrollida üliõpilasi ja neid abistada.

Kõrgematesse õppeasutustesse tuleb võtta üliõpilasi vastu partei-, ametiühingu-, komsomoli- ja teiste ühiskondlikkude organisatsioonide ning tööstusettevõtete juhtijate ja kolhooside juhatuste poolt antavate iseloomustuste alusel, mis tagab, et konkursi põhjal arvatakse üliõpilaste nimekirja kõige väärilisemad, võimekamad ja parima ettevalmistusega inimesed, kes on end heast küljest näidanud senises töös.

Inseneride ettevalmistamisel tuleb organiseerida õppimise seostamine tööga selliselt, et üliõpilaste tootmistöö soodustaks tulevase eriala paremat omandamist. Enamikus kõrgemates tehnilistes õppeasutustes on kõige otstarbekam õppimist ühendada tööga tootmise alal selliselt, et esimesel kahel kursusel õpitakse õhtuti või mittestatsionaarselt töö kõrval. Õppimise tootmistööga ühendamise heaks vormiks on kõrgemad tehnilised õppeasutused-tehased suuremate ettevõtete juures. Samuti tuleb asutada kõrgemate õppeasutuste juurde tööstusettevõtteid ja tsehhe, kus üliõpilased

ise valmistavad toodangut.

Pöllumajanduse spetsialistide ettevalmistamisel peab õppetöö toimuma instituutides, mis on organiseeritud suurte sovhooside baasil ja omavad võimsaid eeskujulikke õppemajandeid, kus põllumajanduslikke töid teevad üliõpilased ise, näiteks talitama loomi, remontima masinaid, külvama ja saaki koristama.

Ülikooli hariduse organiseerimisel tuleb eeskätt tunduvalt suurendada väljaõpetamist matemaatika-, bioloogia-, füüsika- ja keemiateaduste aladel. Ülikoolide komplekteerimine ning nendes õppimise seostamine tööga tuleb organiseerida selliselt, et üliõpilased saaksid õppeprotsessis töövilumuse erialal, spetsialistid humanitaarteaduste valdkonnas (majandusteadlased, filosoofid, juristid jt.) aga omandaksid peale selle teatud kogemusi ühiskondlikult kasuliku töö alal.

Põhjalikult peab paranema õpetajate ettevalmistus pedagoogilistes instituutides ja ülikoolides. Tuleb kasvatada õpetajaid, kes põhjalikult tunnevad oma ala ja suudavad õpilastes kasvatada piiratud ustavust kommunismile.

Kõrgemate koolide kasvatuslik tähtsus on suur. Kõrgematest koolidest peavad tulema inimesed, kes on hästi omandanud oma eriala ja kes võitlevad aktiivselt ning kirglikult leninlike ideede ja kommunistliku partei poliitika eest ja kindlalt veendunud meie ürituste võidus. Selleks on marksismi-leninismi aluste tundmine vajalik kõigi erialade spetsialistidele. Noorsoo kasvatamine kõrgemates õppeasutustes on kõikide professorite, õppejõudude-, partei-, ametiühingu- ja komsomliorganisatsioonide ülesanne.

On vaja suurendada kõrgemate õppeasutuste arvu uutes tööstuskeskustes, eriti Siberi ja Kaug-Ida piirkondades. Tuleb kaotada kõrgemate õppeasutuste õigustamata kontsentreerimine Moskvasse, Leningradi, Kiievisse ja mõnda teise linna."

Kogu koolisüsteemi reorganiseerimine vastavalt uutele põhimõtetele algab juba 1959/60. õppeaastaga ja peab olema teostatud 3-5 aasta jooksul. Arvestades reorganiseerimise suure ulatusega on ettenähtud aeg väga lühike.

Koolireformis kavandatud koolide ümberkorraldamine on väga suure ulatusega, mis senist koolisüsteemi muudab väga oluliselt. Kümneaastase kooli asemele tuleb 8-aastane kool, mis väga oluliselt piirab rahvaharidust. Sellele järgneb vahenditult tööle rakendamine juba 15-16 aasta vanuselt ja õppimine töö kõrval ühes või teises koolitüübis või kirja teel. Kogu edasine õppimine, eriti kõrgemate õppeasutuste osas, on partei või sellele alluvate organisatsioonide kontrolli all, millest loomulikult oleneb suurel määral, kellel õnnestub saada kõrgemat haridust. On kindel, et nii ulatuslikul koolide reformil on väga kaugale ulatuvad tulemused, mille tõelist ulatust on raske ette arvata. See tähendab aga ka loobumist senisest hariduspoliitikast, mille eesmärgiks kuni kõige hilisema ajani oli kohustusliku 10-kl. keskkooli elluviimine. Töö kõrval õppides ei ole võimalik, et kõik või vähemalt enamik lõpetaks keskkooli. Ja reformijad pole seda nähtavasti ise ka mõelnudki.

Eesti osas arvasid kohalikud kommunistid, et on tulemas 9-aastane kool 8-aastase asemel, arvestades kohalikke olusid. Sel arvamisel oli partei, kes juhtkirjas (3) lasi kirjutada, et vene keele tõttu,

mille õppimiseks üksi kuluks ligi aasta, tuleks pikendada õppeaega ühe aasta võrra kui õppekava jääks vene kooli tasemele ja õpilasi mitte üle koormata, rääkimata võõrkeele varasemast algusest ja eritundidest eesti ajaloole ning geograafiale, mis oleksid tarvilikud ja vajaksid samuti lisatunde. Sama seisukohta väljendas Kipper omas kirjutises Nõukogude Koolis (4). Partei teine sekretär Lentsman oli 9-aastaselt koolis veendunud isegi veel Eestimaa KP Keskkomitee V pleenumil 25-26 nov. 1958. Aga nähtavasti said partei juhid varsti Moskvast teistsugused direktiivid, sest sama Kipper, kes kirjutas eespool ja kes on Eesti NSV Haridusministeeriumi koolide ja lasteasutuste valitsuse juhatajaks, esitas „Nõukogude Õpetajas“ nr. 10, 7. märtsil 1959, kaheksaklassilise kooli õppeplaani ja õppeprogrammide projekti õpetajatele seisukoha võtmiseks. Nii pannakse kehtima ka Eesti osas üleliiduline 8-klassiline kool, vaatamata sellele, et vene keel neelab osa tundidest, mille võrra tuleb kärpida emakeelt ja teisi õppeaineid.

T. Künnapas

Kasutatud kirjandus:

1. Kooli sidemete tugevdamisest eluga ja rahvahariduse süsteemi edasiarendamisest meie maal. N.S. Hruštšovi kiri. „Rahva Hääl“ nr. 227, 25. sept. 1958.
2. Kooli ja elu sidemete tugevdamisest ning rahvahariduse süsteemi edasiarendamisest meie maal. NLKP Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu teesid. „Rahva Hääl“ nr. 270, 16. nov. 1958.
3. Koolihariduse ümberkorraldamine ja

sellega seotud aktuaalseid ülesandeid. Partei juhtkiri., „Nõukogude Kool” nr.12, 705-709, 1958.

4. J.Kipper, Mõtteid eelseisva koolireformi puhul. „Nõukogude Kool” nr.12, 710-722.

5. Seadus kooli ja elu sidemete tugevdamise ja haridussüsteemi edasiarendamise kohta NSV Liidus. „Nõukogude Kool” nr.1, 1-8, 1959. Ka „Rahva Hääles” nr.302, 25. dets. 1958.

6. Lähemale elule. Partei juhtkiri. „Nõukogude Kool” nr.1, 9-13, 1959.

7. T.Künnapas, Nõukogude Eesti üldhariduslik kool. „Bülletään” (Eesti Õpetajate Keskühingu häälekandja) nr.6, 11-20, 1957.

8. T.Künnapas, Nõukogude Eesti kool ja selle ümberkorraldamine. „Tulimuld” nr.6, 297-304, 1958.

EESTLASTEST UUS-MEREMAAL.

I. Uus-Meremaast.

A. Üldist.

Olles Eestist pindalalt (269 079km²) ligi 6 korda suurem, tundub ometi Uus-Meremaa kitsana - mitte ainult uustulnukatele, vaid ka siin sündinutele - oma isoleerituse tõttu: kõige ligema „mandrini”, Austraaliani, on oma 2000 km. Maapealne paradiis U.-M. ei ole (nagu väidavad mõned teatmeteosed), kuid ta on üsna ilus

maa maaliliste maastikkudega, väga, väga mitmekesise loodusega. Meile, eestlastele, on U.-M. ilu siiski suuresti võõras ilu. Mets, näiteks, on ja ei ole: kaugelt vaatad - suur mets, ta võib olla isegi männimets; lähedale jõudes aga näed - nii tihe ja rägastikus, et sisse ei pääse (ega ole luba minnagi - tulehädadohu pärast). Metsal puudub põhjamaa metsade võlu. Kuigi siin kasvab rohkesti subtroopilisi taimi, kuigi siin puudub meie lumega talv (lund võib küll küllastada kõrgematel mägedel), ei kuulu U.-M. ometi kuumade maa-de hulka, pigemini on ta jahedavõitu ja niiske. Kliimat peetakse tervislikuks, ometi võib põhjamaalastele - eriti vanematele inimestele - aklimatiseerumine valmistada mõningaid raskusi. Samuti puudub eesti talve ergutav ja karastav mõju.

Maa on asustatud hõredalt: elanikkude arv ulatub 2,25 miljonini. Ka siin käib linnastumise protsess, ligi 2/3 rahvast asub linnades, peamiselt neljas - Aucklandis (400 000), pealinnas Wellingtonis (225 000), Christchurchis (180 000) ja Dunedinis (100 000). Siiski on U.-M. jõukuse aluseks maa, just karjasaadused: siin on ligi 45 milj. lammast, ligi 6 milj. karilooma, üle poole miljoni sea ...

XIV sajandil asusid siia polüneeslased maorid. Maorid on intelligentne inimtõug, omandab euroopa kultuuri kiiresti, kahju vaid, et nende omapärane kultuur (ornamentika, muusika, tantsud-mängud) ja kõlav vokaaliderikas (puuduvad täiesti konsonandid „s“ ja „l“) keel küllaldast hinnangut ja arendamist ei leia. Arvult on maore u. 150 000 ja neil on 4 saadikut 80 parlamendiliikme hulgas.

Alles 1840. a. asusid U.-M.-le ingla-

sed ja praegu olevat U.-M. inglislükum kui Inglismaa ise. Ometi võite siin koha- ta asukaid peaaegu igast maailma-osast (kõige internatsionaalsemaks paigaks on küll Auckland): hiinlased näiteks domiree- rivad aed- ja puuviljaga kaubitsemises ja osalt ka kasvatamises, kuigi aasialaste sissepääsu on püütud igati tõkestada.

B. Rahvaharidus.

Rahvahariduse korraldamise alal on teh- tud lühikese ajaga väga palju. Koloniaal- maana on U.-M. loomulikult eeskujuks võt- nud emamaa Inglismaa, kuid haridus on ül- diselt siin demokraatlikum, kõigile ker- gemini kättesaadav.

3-aastasena võib laps astuda mõnda las- teaeda nn. „free kindergarten'isse" (las- teaaiad ei ole riiklikud), kus neid lei- dub. Koolisundus kehtib 7-15 a., kuid te- gelikult alustavad peaaegu kõik lapsed kooliskäimist 5-aastastena. Koolisüsteem: 2 lasteklassi (infant classes) + I, II, III ja IV põhiklass (standards) moodusta- vad algkooli. Sellele järgnevad 6 kesk- kooli klassi. Viimased on vägagi mitmeke- sised: kas enam üldharidusliku või tehni- lis-kutselise ilmega. Osa õpilasi lahkub koolist 15-aastaseks saades. Teine osa õpib koolis kuni nn. „Koolitunnistuse" (School Certificate) omandamiseni pärast mõningate eksamite õiendamist. Need, kes soovivad ülikooli minna, jäävad aastaks või kaheks edasi kooli kuni õiendavad Uni- versity-Entrance- eksami ning lõpetavad seega keskkooli täieliku kursuse (keskm. 17-aastastena).

Uus-Meremaal tegutseb kesk-kirikool (Correspondence School) Wellingtonis, on olemas õhtukoole ning rida eriilmelisi koole ning klasse (vaimselt mahajäänute-

le, pimedatele, kurtidele jne.). Algkoolid on üldiselt segakoolid, keskastme koolidest on aga umbes pooled lahuskoolid. Valdav enamik koolidest on riigikoolid. Koolimajad on ilusad, enamasti ühekordsed kerged ehitised väga avarate mänguväljakutega. Kuigi viimasel ajal ehitatakse juurde u. 800 klassiruumi aastas, on klassid tihti veel õpilastest ülekoormatud. Ülikoolile on neli ning neile lisanduvad 2 agronoomilist kolledžit.

Üliõpilaste arv (koos vabakuulajatega) tõuseb 12 000 -ni. Õpetajate ettevalmistus-kolledžites õpib üle 3500. Õpilaste arv kõigis koolis kasvab iga aastaga (1936.a-l 192, 1956.a-l aga 242 iga tuhande elaniku kohta) lähenedes 600 000-le. Tõusevad ka riigi hariduskulud: 1947- E 4/18/5, 1955 - 12/1/4 naela, 1957 - 14/8/4 naela iga elaniku kohta.

C. Uus-Meremaa vaimse profiidi murdooni.

Tunnustades silmapaistvaid saavutisi ja suurt edu rahvahariduse alal, peab ometi kahjuks tunnistama, et U.-M. oma majanduslikule jõukusele vaatamata kultuuri alal ja kultuurväärtuste hinnangu seisukohalt ei ole tõusnud euroopalikule tasemele.

Elu on siin juhtimas rahamees-ärimees ja farmer. Viimase keskmine aastatulu tõuseb üle 5000 naela, millest küll pool läheb tulumaksuks. Haritlane on siin peamiselt tehnik ja spetsialist. Ülikoolid on põhilaadilt kõrgemad ametikoolid, nende autoriteet ei seisa kõrgel. Kui Näitaks „häire olukorras" peaminister parlamendi ülesandel määras 6-liikmelise „Komitee laste ja noorsoo moraali langu-

se alal", siis komitee koosseisus ei leidunud ainustki ülikooli kasvatusteaduse õppejõudu. Teaduslik töö ja uurimine nagu ei kuulukski ülikooli ülesannete hulka. Ülikooli õppejõud on ülekoormatud. 1956.a-1 oli 12 000 üliõpilase kohta ainult 100 professorit + lektorit jm. Nende palgad on madalaimad võrreldes kõikide teiste inglise keelt kõnelevate maadega. Tõsi küll, siin on eri „Uurimus-instituut eksaktteaduse ja tööstuse alal.“ Puuduliku eelarvega püüab see töötatada. Karakterne: pinna sondeerimisel ühe parima eesti teadusmehe-keemiku rakendamise võimaluste suhtes, anti sealt mõista, et „ta on liiga hea meie jaoks“.

Sama on kehtiv ka kõikide kunstialade kohta. Olgu vaid nimetatud, et rikkal U.-M-1 ei leidu ainustki teatrihoonet, s. o. maja, mis oleks varustatud lavaga euroopalikus mõttes. Valitseva utilitaristliku maailmavaate seisukohalt peab „maksumaksja“ (taxpayer) kirjanduse ja kunsti riiklikku toetamist lubamatuks. Mitte asjata ei konstateeri siinsed kultuurisõbrad, et kõige suurem kaotus olevat „ajude eksport“: andekamad inimesed peavad emigreeruma - siin ei ole nendel pinda.

II. Andmed Uus-Meremaa eestlastest.

Ma ei tea, millal asusid esimesed eestlased Uus-Meremaale. Juba eelmisel sajandil võis leiduda üksikuid eestlasi, kuid tõenäolisemalt küll alles selle sajandi algul. Mitmesugused tuuled kiskusid neid lahti keldumaa mullast: vene soldatiks värbamise oht, 1905.a. revolutsiooni keeris, rasked erakordsed murrangud ja kriisid isiklikus elus, rahu ja romantika veres. Ka paljurännanud Jakob Lukats leidis Wellingtonis viimse

peatus- ja puhkepaiga.

A. Eestlaste arv ja asukohad.

Kuni II Maailmasõjani ei ulatunud eestlaste arv siin 50-ni. Viimane suur torm paiskas ka siia põgenikkude laine. Aastail 1945- 1953 immigratsioon eestlasi ametliku statistika andmeil 85 ja 135 naist, kokku 215 (lätlasti 251+249, leedulasi 96 + 90). Nad tulid peamiselt Saksamaalt DP-laagritest, vähem Taanist ja mujalt. Andmed 271 eestlaste (116 mehe ja 155 naise) kohta. (Andmed on kogutud 1955.a. lõpul. Kuna aga hiljemini olulisi muudatusi ei ole, siis ei tasu nende ümbertöötlemine.) „Jäljeta kadunud eestlaste“ arvei tohi tõusta üle 5%. Seega eestlaste koguarv ei ületa 300.

Eestlased asuvad peamiselt kolmes linnas: Aucklandis - 105 (42 meest+63 naist), Wellingtonis - 89 (38 + 51) ja Christchurchis -46 (25 + 21); lisaks veel Dunedinis - 12 (3+9) ja mitmel pool mujal 19 (8+11).

B. Eestlaste koostis vanuse, perekondliku seisuga, hariduse ja tööalade järgi.

Vanuse järgi jagunevad eestlased järgmiselt:

Vanus	Mehi	Naisi	Kokku
Kuni 4 a	5	10	15
5-9 a.	11	10	21
10-14a.	11	9	20
15-19a.	9	15	24
20-29a.	11	7	18
30-39a.	27	51	78
40-49a.	15	28	43
50-59a.	16	13	29
üle 60a.	11	12	23
Summa	116	155	271

Perekondlik seisu järgi on täiskasvanud eestlasist (80 m + 111 n = 191) ligi 1/3 vallalised, kuid vaid 1/10 nende vallaliste hulgas on tõenäoliselt abieluvõimelised. 1/5 on lasteta abielulisi, nendest valdav enamik eluaastates, kus lapsi enam ei loodeta. Umbes pooled täiskasvanuist on lastega abielulised, nendest 2/3 ühe lapsega. Ka lastega eestlased on enamikus kas vanemates aastates või lesed-üksikud. Lastega siia tulnud naistest on küll mitmed abiellunud, peaaegu kõik aga uusmeremaalastega. Lapsi sellistest abieludest eestlastena arvestada on lootusetu. Täiskasvanute eestlaste hulgast võib juurdekasvu loota küll vaevalt 1/5-kult. Kokkuvõttes: bioloogilised eeldused eestluse säilimiseks Uus-Meremaal on üsna nõrgad.

Eestlaste hariduslik koostis Uus-Meremaal on kõrge - tubliski üle normaalse Eestis. Ainult vähe üle veerandi (31% meestest, 28% naistest) on algharidusega, ligi pool (33% meestest, 58% naistest) on keskharidusega ja u. veerand (36% meestest ja 16% naistest) on kõrgema haridusega (täielik või osaline ülikool või gümnaasiumile lisaks mõni muu eriasutus).

Tööalade järgi jagunevad eestlased järgmiselt: Mehed: 2 inseneri, 1 vet. arst, 1 farmatseut, 2 töösturit, 3 ettevõtjat, 4 joonestajat, 7 ametnikku, 2 meremeest, 5 äriteenijat, 2 tehnikut, 13 mehaanikut, 8 metallitöölisi, 23 töölisi teistel aladel, 1 farmer, kokku 74 (teised kas noored õpilased või vanad). Naised: 2 laboranti, 3 öde, 1 masseerija, 14 ametnikku, 2 ettevõtjat, 5 äriteenijat, 10 õmblejat, 26 töölisi, 19 kokk-teenijat, 26 kodust, kokku 107.

Üldiselt olgu tähendatud, et kõik töö-
võimelised eestlased on rakendunud mitme-
sugustel tööaladel, kuid võrdlemisi väike
osa neist omal kutsealal. Kõrgema hariduse-
ga eestlastest töötavad vaid 2 inseneri, 1
vet. arst ja 1 farmatseut omal alal ning
nendestki on 2 kutsehariduse omandanud
Uus-Meremaal.

Olgu eraldi tähendatud, et eesti õpeta-
jaid Uus-Meremaal on 9. Ükski neist ei
tööta siin õpetajana. Üks noorem insener,
kes põgenikuna Saksamaal ülikooli lõpetas,
on õppejõuks ülikoolis. Üks tütarlaps lõ-
petas siin õpetajate ettevalmistus-kolled-
ži ja töötas õpetajana abiellumiseni, kaks
teist valmistuvad praegu õpetajaks.

C. Kuidas on eestlased majanduslikult
läbi löönud ?

Ainult üks eestlane Wellingtonis on
suurema tööstuse omanik. Temanimelised
pesumasinad on otsitumaid. Mees ise ei
ole kontaktis eestlastega. Peaaegu kõi-
gil varemini tulnuil on oma elamiseks ma-
jad, mitmel ka autod. Ka enamik uustulnu-
kaist-sõjapõgenikest on olnud sunnitud
hakkama majaanikeks: perekonnainimes-
tel on väga raske teisiti ulualust lei-
da - siin ju üürikorterite pruuki ei har-
rastata. Paljud majaanikest ei ole veel
jõudnud tasuda majavõlga, mille hankimi-
sel kaasmaalased on üksteist nõuga ja jõu-
ga toetanud. Kui perekonnas on üle ühe
töötaja, nagu see kombeks, ei käi võla
tasumine üle jõu. Ka autoomanikkude arv
kasvab iga aastaga. Kokku võttes võib
öelda: majanduslikult on eestlased Uus-
Meremaal üsna rahuldavas olukorras. Eest-
lase kui üksikolevuse-indiviidi füüsilis-
animaalse säilitamise pärast siin piima-

liha- ja villamaal ei tarvitse hirmu tunda.

III. Eestlusest Uus-Meremaal.

Hoopis ise küsimus on aga, millised on väljavaated eestluse säilitamiseks Uus-Meremaal? Vastuse leidmiseks peatume järgnevalt eestluse avaldistel siin maal ning püüame analüüsida eestlust. Selline analüüsimine annab aga väga kurva pildi.

A. Eestluse avaldus-vormid.

Eestluse avaldusvormideks siin on :

(a) eestlaste seltskondlik tegevus ja osavõtt sellest, (b) eestlaste kontakt eesti kultuuriga ja (c) kaasatõtamine Kodu-Eesti vabanemiseks.

(a) Eestlaste seltskondlik tegevus algas Uus-Meremaal 1949. a-1 peale esimese sõjapögeniketranspordi saabumist. Aucklandis ja Christchurchis tegutsevad registreeritud Balti Klubi eesti osakonnad, Wellingtonis aga omaette Eesti Komitee. Registreerimisel on praegu Uus-Meremaa Eestlaste Koondis (EKUM). Tegevuse intensiivsus on üldiselt vastav eestlaste arvule. Kõige põhilisemaks eluavalduks tuleb küll pidada laulukoori. Laulukoor tegutses isegi Christchurchis, kus oli kõigest 40-50 hinge. Uus-Meremaa kogemuste põhjal on eestlased lauluarmastuses ja -harrastuses, vähemalt koorilaulu alal, võrreldes teiste rahvastega vaidlematult esikohal. Korraldatakse aktusi Vabariigi aastapäevaks, kõneõhtuid, teisi koosviibimisi ja väljasõite; on harrastatud ka rahvatantsu ja näitemängu. On korraldatud õnnestunud Eesti Päevi (Wellingtonis a-1 1954, Aucklandis a-1 1957). Balti põgenike huvides on pöördutud valitsuse poole. On toetatud eestlaste keskus-

te poolt korraldatud korjandusi.

Kui liigitada Uus-Meremaa eestlased nende osavõtu alusel eestlaste seltskondlikust tegevusest 3 linnas 5 rühmaks, saame järgmise pildi: 1) Ei võta osa - 4 % meestest ja 5 % naistest, 2) osavõtt lei-ge - 30 % m. ja 35 % n., 3) osavõtt keskmine, enamvähem pidev - 25 % m., 35 % n., 4) aktiivne osavõtt üritustest (laulukooris, tantsurühmas jne) - 29 % m., 22 % n., 5) juhtiv osavõtt - 12 % m., 3 % n.

(b) Kontakt eesti kultuuriga peegeldub järgmistes arvudes: 1) kontakt kadunud - 21% m., 23% n., 2) kontakt üsna juhuslik (loeb puhuti mõnda eesti lehte või raamatut) - 28% m., 34% n., 3) kontakt pidev (tellib üht ajalehte) 26% m., 31% n., 4) kontakt elav (peale ajalehe tellib ka mõnda ajakirja või raamatut) - 19% m., 11% n., 5) loov kontakt (kirjutab ise) - 6% m., 1% n. Nende arv ei ole kahjuks suur, kellel eesti kultuurloomingu teadlik toetamine kasvõi ainult ostmiste-tellimiste kaudu on südametunnistuse asjaks.

(c) Mis on Uus-Meremaal tehtud Kodu-Eesti vabastamiseks ?

Kahjuks kaldub valdav osa põgenikeestlastest mõtlema, et selleks üldse ei ole võimalik midagi teha. Arvatakse sageli, et väikesed rahvad on ainult vahetusrahaks suurte börsil, et võitlus Eesti vabanemiseks kuulub vaid poliitikute ja diplomaatide kompetentsi. Selline ja taolised seisukohad on tingitud suuresti probleemi keerulisusest, mõnigi kord aga isiklikust mugavusest. Õnneks ei ole kadunud „optimistid“, kes usuvad, et „gutta cavat lapidem non vi, sed saepe cadendo“ (veetilk uuristab läbi kivi mitte oma jõu, vaid langemise pidevuse tõttu). Nii on

siiski ka siin jätkatud kommunismivastast selgitustööd, peetud 14. juuni mälestuspäeva aktusi, antud paar raadiosaadet (Wellingtonist), korraldatud demonstratsioon Nõukogude sõbruspäeva puhul (Aucklandis). Uus-Meremaa Balti Klubi on levitanud ligi kolmkümmendtuhat kommunismi-vastast lendlehte, brošüüri ja raamatut. Ta kirjastab peaaegu iga aasta ka ise mõne brošüüri (nendest on 3 eestlaste kirjutatud) või lendlehe.

B. Eestluse säilitamise tegureid.

Peatugem edasi paaril teguril, mis eestlust soodustavad (a) kui ka mõnel, mis seda kahjustavad (b).

(a) Eestlust soodustavad mõnel määral uus-meremaalaste üldsuhtumine uustulnukaisse. Leidub kindlasti siingi neid, kel on soe süda ka immigrandi suhtes. Neid ei ole aga palju. Üldiselt on suhtumine järe, osaliselt isegi külm. Ära räägi oma rahvast, kultuurist, eriti aga oma kaotusest. Selle vastu puudub huvi. Unusta kõik, mis sul kunagi oli. Saa uus-meremaa-laseks, parem täna kui homme. Ning jumala pärast: ära arvusta!

Selline suhtumine on olnud tugevaks teguriks eestluse säilitamiseks. Üsna vähesed „vanadest“ eestlastest on täielikult assimileerunud. Inglaste pikaajalised kogemused on õpetanud neid olema tagasihoidlikud ümberrahvastamisega. Muulaste ettevõtted (seltsid, klubid jne) on „mustas kirjas“, kuid nad ei ole keelatud. Olgu lisatud, et kogu maal on kõigest u. 25 000 muulast, kes ei kuulu Uus-Meremaa kodakondsusesse.

Teiseks eestlust soodustavaks põhjuseks on raskusvõõrkeele täiuslikuks valdamiseks. Ei ole ju keel vaid praktiline

tööriist, vahend naela vorsti ostmiseks. Ning mida rikkam kellegi hingeelu, eriti tundeilm, seda suuremaks osutub see raskus.

(b) Eestluse säilitamist kahjustavad tegureid on aga rohkem ja nad on kaaluvamad.

(1) Isoleeritus ja kaugus. Uus-Meremaa on vaid kaksik-saar kahe ookeani vahel. Siia asumist otsustades trööstisin ennast, et kui laev mind sinna suudab kanda, siis suudab ta ka mind kanda kodumaale ... lennuk veel kiiremini ... Kuid alles siia söites sain elamuse sellest, kui kaugele ma tõeliselt söidan. Raskendatuks osutub saada ergutust, äratust: ajalehed, raamatud Rootsist on teel u.6 nädalat, isegi Austraaliast 2-3 nädalat. Võime üldistada, mida kaugemal asuvad eestlased, seda nõrgemaks kujuneb nende side kodumaaga.

(2) Vaadeldes eestlaste vanuselist koostist nägime, et bioloogilised eeldused ka eestluse kestvamaks säilitamiseks on üsna nõrgad.

(3) Eestlasi on üsna vähe. Nad asuvad üksteisest kaugel. Ainult Aucklandis ulatub nende nominaalne arv vähe üle saja. Arvestatagu nüüd aga, et vahemaad on üsna pikad: Aucklandist Wellingtoni, Christchurchi, Dunedini nagu umbkaudu vastavalt Tallinnast Kaunasesse, Königsbergi ja Varssavi. Seega isiklik kontakt linnade vahel peaaegu puudub.

(4) Seegi salgakene eestlasi Uus-Meremaal on, nagu inimesed ikka igal pool, oma hingelise struktuuri, vaadete ja suhtumise poolest küllaltki erinevad. Eestlaste hulgas leidub üksikuid, kes eestlasena esinevad vaid omakasu ajal (kadakad), üksikuid, kel kontakt eestlusega kadunud

või tuhmunud (endised eestlased). Enam juba neid, kel on vajadus kontaktiks kultuuriliste väärtustega või kaasinimestega nõrk, leidub neid, kes kõik oma kohustused eestluse vastu usuvad täitvat osavõtuga Vabariigi aastapäeva aktusest. Aktiivseid, oma kohustustest eestluse vastu teadlikke eestlasi on Uus-Meremaal, nagu arvatavasti mujalgi, vähemuses. Juhtimisevõimeliste aktiivsete eestlaste hulgaks jätkuks, kuid mõnigi nende hulgas on juba "väsinud", kahjuks.

Ühte võib aga heameelega väita - isiklikudele erinevustele vaadetes ja sümpaatia-tes vaatamata ei ole kusagil kujunenud organiseeritud üksteise vastu töötavaid voolusid.

(5) Eesti nooruse assimileerumise oht. Kõige masendavamalt mõjub igale eestlasele siinse kasvava põlve olukord. Lastest kuni 15 aastani umbes kolmandik ei räägi enam eesti keelt. Üle poole neist on segaabielludest. Kolmandik räägib eesti keelt puudulikult ja ainult üks kolmandik räägib seda korralikult. Perekondade arv, kus laste eesti keele oskusele rõhku pannakse ning hoolitsetakse ühel või teisel määral nende lugemis- ja kirjutamisoskuse eest, on väikene - u. 1/5. Noorus 15-20 aastate vahel on toonud kaasa rääkimisoskuse, kuid vaevalt pooled neist kirjutavad mõnel määral korralikult ja loevad eestikeelseid trükiseid. Ei ole suudetud korraldada ühtegi õpperingi ja -rühma, täienduskoolist rääkimata, kuigi pedagoogilise oskusega inimesi on tosina ümber ja nad on pakkunud oma abi. Noorus, kasvav põlv, vöördub progressiivselt nii eesti kultuurist kui ka keelest ja assimileerub.

(6) Segaabiellud. Surmahoobi eestlusele annavad segaabiellud. Assimileerumine on neis reeglilik. Kes võiks arvata, et firma „Groos P & Co Ladies & Gents Tailors" on mõni aasta tagasi surnud rätsepmeistri Peeter Kruusi sisse töötatud. Lastel ei ole mingit kontakti eestlusega. Tubli mulgi, surnud farmeri Anso 3 last ei häbene tunnustamast, et nende isa oli eestlane, kuid sellega nende eestlus piirdub. Lapsi segaabielludest eestlusele võita on imetegu, millega siiski on toime tulnud.

IV. Mitte ainult leivast...

Ei ole kahtlust, et eestlaste-pögenike majanduslik jõukus kasvab iga aastaga. Majanduslikkude võimaluste avarumisega ka peaks tõusma kirjanduse levik. Tegelik elu aga näitab vastupidist. Majanduselu edu hüpnos näib järjekindlalt muutuvat meie siseelu, meie tõelist elu. Kas on õnnelikuks, täiuslikuks eluks küllaldatakse eelduseks majanduslik jõukus? Millise vastuse annab sellele maailmavaateliiselt nii olulisele ja tähtsale küsimusele - majanduslikkude väärtuste primaadi küsimusele - Uus-Meremaa elupilt?

Nagu on juba mainitud, on Uus-Meremaa rikas maa. Ühe autoga iga 3,5 inimese kohta pretendeerib ta jõukuselt maailmas Ühendriikide ja Kanada järele kolmandale kohale. Valdav enamik uus-meremaalastest on majaomanikud: kodud on ühe perekonna päralt olevad majad aiaga. 5-päevane 40-tunnine töönal on tööstustes üldmaksuv. Sotsiaalkindlustus haiguse, vanaduse ja muudel põhjustel tekkinud puuduste vastu on hästi korraldatud, arstiabi on peaaegu maksuta, ka arstimid. Tundmata on siin kerjamine. Spordiväljakuid on rohkesti.

Uustulnukaid üllatab rahva ausus: pesu jäetakse muretult ööseks välja, piimapudelid asetatakse lahtisesse kasti värava juurde, kuhu on paigutatud ka tühjad pudelid koos rahaga. Ajalehti võib võtta valveta kastidest, kuhu ise raha paned. Ometi ...

Hospitalid ja arstid kaebavad haiguste kasvamise üle, ka liigsöömise tagajärjel. Vaimuhaiglates ei jätku ruumi. Alkoholiliste jookide tarvitamine kasvab kiiresti. Jah, isegi nii kaugele on jõutud, et erakonnad kasutavad propagandas ollejoomiseks tarvitatud summade kasvamist rahva jõukuse ja heaolu tõusu termomeetrina. Inimesed teenivad küllaltki hästi. Kuid ometi on kirk ilma tööta-vaevata püstirikkaks saada suur. Önnemängudele kulutatakse tohutuid summasid. Muidu on aga šillingikese pangast väljaõngitsemine üsna tänamatu ülesanne. Kuulus kuninganna poolt rüütliks löödud Sir Edmund Hillary, Everesti vallutaja, on Aucklandi lähedalt mesinik. Siinsed ajalehed kirjutasid temast kuude kaupa koos tema piltidega. Kui siis linnapea avas korjanduse rahvuskangelasele Sir Edmundile, siis saadi ligi 400 000 elanikuga suurlinnast kokku vaevu 200 naela.

Üheainsa tütarlapse kaebuse tõukele avastab politsei ühes pealinna eeslinnas seksuaalkuritarvitamisi, millesse on segatud 65 last ja alaealist, paljud neist pärit rikastest perekondadest. Peaminister määrab parlamendi ülesandel hädaohu selgitamiseks erivolitustega komitee. Selgub, et mujalgi ei ole olukord palju parem, Aucklandis vahest isegi halvem.

Christchurchis surmavad ülikooli rektori tütar koos ärijuhi tütreaga viimase

ema ettekavatsetult. Ema oli takistuseks tütre reisile Lõuna-Aafrikasse koos söb-ratariga. Juba mõni kuu varemini kirjutab tütarlaps oma päevikusse: „Miks ei või siis surra ema ... ja isa ka? ...”

SUUREL ÕPETAJAL on siiski õigus - inimene ei ela mitte ainult leivast.

EESTI ÕPETAJA rahvus-ajalooline suurteene ei seisnud mitte selles, et ta „koolmeistrina” lastele lugemist, kirjutamist, rehkendamist õpetas, vaid et ta RAHVAVALGUSTAJANA eestlusele kui rahvusliikude vaimsete, vaimsete väärtuste kogumikule aluspõhja aitas rajada. Sellest missioonist ei vabasta neid keegi, RAHVAVALGUSTAJANA lasub meil eestluse säilitamisel paguluses nii sama suur ja vastutusrikas ülesanne nagu eestluse rajamisel ärkamisajal.

Juhan Tork.

EESTI TÄIENDUSKOOLID AUSTRALIAS.

Pärast Vabadussõja lõppu öeldi, et eesti koolmeister võitis Eestile vabaduse. Sellega mõeldi, et eesti õpetaja oli aabitsa õpetamise kõrval sisendanud noortesse ka eestimeelsust ja rahvuslikku iseteadvust, mis oli põhiliseks eelduseks Vabadussõja võitmiseks.

Praegust õpetajat kodumaal ootab vangilaager Siberis, kui ta jälgiks oma eelkäijate eeskujul. Seda ülesannet saavad jätkata meie õpetajad vaid vabas maailmas.

Et eesti õpetaja ka väljaspool kodumaad ei ole seda missiooni unustanud, selle tõendiks on kõigis maailmajagudes töötavad eesti täienduskoolid. Viimaste peamiseks ülesandeks on eesti keele oskuse ja eestimeelsuse süvendamine kasvavas noorsoos.

Austraalia ei ole täienduskoolide osas jäänud maha teistest kontinentidest. Asumisaegsetele raskustele vaatamata on leidunud õpetajaid, kes on valmis andma oma parimat meie noorte kasvatuse heaks.

Eesti täienduskool Austraalias ei ole aga pagulusajajärgu sünnitus, kuna esimene teadaolev sellelaadiline kool alustas tegevust Sydney Eesti Seltsi juures juba 1934.a. Viimases õppis järgnevatel aastatel 20-24 last. Õpilased olid jaotatud kolme klassi ning samuti oli koolil kolm õppejõudu. Õppeainetena mainitakse eesti keele lugemist ja kirjutamist, eesti keele grammatikat, eesti ajalugu ja eesti maateadust.

Laiemas ulatuses kerkib täienduskoolide probleem päevakorrade neljakümnendate aastate lõpul, mil saabub Euroopa maadest, eriti Saksamaalt, Austraaliasse umbes 6000 eesti pagulast. Õnnetuseks jagunesid viimased laiali üle kogu Austraalia mandri, alates Darwiniga põhjas ning lõpetades Tasmaaniaga lõunas ja Perthiga läänes. Organiseeriv keskus puudus. Kuid kohtadel tegutseti enda algatusel ja küllalt intensiivselt, nii et peatselt tegutses eesti täienduskool kõigi osariikide pealinnades - Adelaides, Brisbanes, Melbournes, Perthis ja Sydneys-väljaarvatud Tasmaania pealinn Hobart. Viimase asemel alustas tegevust eesti täienduskool teises Tasmaania suuremas linnas - Launces-

tonis.

Paljud eestlased aga ei jäänud püsima oma esialgsetesse asupaikadesse, vaid osutasid tendentsi koondumiseks suurlinnadesse, nagu Sydney, Melbourne, Adelaide. Tingituna sellisest ümberasumisest, lõpetasid eesti täienduskoolid tegevuse Brisbanes ja Perthis. Samal ajal näitas täienduskooli õpilaste arv tõusu neis keskuses, kuhu kaasmaalasi juurde tuli.

Suurlinnade kõrval on eesti täienduskool püsivalt töötanud ka „eesti asunduses“ Thirlmeres, mis asub mõnikümmend miili Sydneyst, ning kuhu on koondunud suur osa eestlasist kana-farmereid.

Austraalia (Commonwealth'i) pealinnas, Canberras, on eesti täienduskool töötanud eestlaste vähesele arvule vaatamata, kuid pidi möödunud õppeaastal oma tegevuse enneaegselt katkestama õpetaja lahkumise tõttu Austraaliast. Lõuta on tegevuse uuesti algamist 1959. õppeaastal. Olgu mainitud, et õppeaasta Austraalias algab jaanuari lõpus ning lõpeb detsembri keskpaigu.

1958. a. töötas Austraalias kuus täienduskooli: Adelaides, Canberras, Launcestonis, Melbournes, Sydneys ja Thirlmeres. Lisaks neile tegutses Sydneys korrespondentsmetoodiline kool emakeele õppimiseks, ametliku nimega Emakeele Kool.

Üksikasjalikud andmed õpilaste kohta kogu Austraalia ulatuses puuduvad. Esitame mõningaid üksikasju täienduskoolide tegevuse kohta AES Liidul olevate andmete põhjal.

Adelaide'i Eesti Seltsi täienduskoolis õpib 24 õpilast. Kooli juhatab pr. H. Hennoste, õpetajana töötab pr. E. Kuningas.

Kool töötab igal laupäeval. Õppetöö toimub kahes rühmas - vanem ja noorem rühm. Koolil on olemas oma raamatukogu 52 noorteraamatuga, milline arv sisaldab enamvähem kõik, mis noorte kirjanduse alal pagulaspäevil on ilmunud.

Launcestoni täienduskoolis Tasmaanias õpib 11 õpilast, milline arv on 100% algkooliealistest lastest kohapeal. Kooli juhatab pr. L. Kalasim ja õpetajana töötab pr. M. Simul. Õppetöö toimub kahes rühmas igal laupäeval. Järgmisel õppeaastal kavatsetakse ellu kutsuda algajate jaoks uus rühm. Koolil puudub oma raamatukogu, kuid õpilased saavad kasutada kohaliku eesti seltsi noorteosakonna raamatukogu, kus on saadaval suur enamik paguluses ilmunud noorte raamatutest.

MES "Kodu" täienduskoolis Melbourne'is õpib 37 õpilast. Õppejõududest töötab pr. J. Haller juhatajana ja õpetajaina pr. K. Igaunis ja pr. Ausma-Taves. Õppetöö toimub igal teisel pühapäeval. Peale tavalise täienduskooli töö - emakeel, kodumaa tundmine, laulmine - teostatakse ka kehalist kasvatust (võimlemist). Koolil on oma õpilaste raamatukogu.

Sydney E. Seltsi täienduskool oma 51 õpilasega on suurim täienduskool Austraalias. Kooli juhatajana töötab pr. E. Valdmae, õpetajaina pr. I. Kuusk, pr. G. Prost ja hr. E. Rajaloo. Õppeaasta keskel lahkus õpetaja hr. E. Siimpoeg. Õppetöö toimub kolmes rühmas, vastavalt õpilaste edasijõudmisele. Kool töötab igal laupäeval. Õpilased saavad kasutada S. E. Seltsi raamatukogu. Neist 51-st õpilasest on tütarlapsi 29 ja poisise 22. Kooli noorima õpilaste rühma moodustavad 3 viieaastast ning vanima rühma 2 kolmeteistkümnepäevastast

õpilast. Koolikohustus Sydneys algab 5-aastaselt ning algkooli kursus lõpetatakse 11-12-aastaselt. Algkooli lõpetamisega tavaliselt lahkutakse ka eesti täienduskoolist. Nii ka Sydney täienduskoolis on 5-12-aastasi õpilasi 49, ning ainult kaks on 13 a. vanad. Õpilaste vanuse piirid on samad ka teistes täienduskoolides.

Thirlmere'i E.S., „Koit“ täienduskoolis õpib 29 õpilast. Kooli juhataks L. Peedo, kes nüüd on Austraaliast lahkunud. Õpetajaiks on pr. R. Hageri, pr. A. Kaasik, hr. P. Maidre ja hr. O. Ojamets. Õppetöö toimub neljas rühmas. Kohaliku eesti seltsi juures asuvad raamatukogu saavad õpilased kasutada.

Canberras töötab pühapäevakool, mis täitis ka täienduskooli ülesandeid. Ühenduses õpetaja hr. H. Jaanuse lahkumisega on kooli tegevus ajutiselt katkenud, kuid päevakorral on selle uuesti-elustamine.

Wollongongis on täienduskool organiseerimisel. Energiliste organiseerijate tõttu arenevad eeltööd ootamatult hästi, kuna kooli on registreerunud juba 36 last. Õppetöö hakkab toimuma kohaliku algkooli ruumides. Õpetajaina töötamiseks on andnud nõusoleku pr. V. Kiin ja hr. Kriisk.

Kokkuvõttes õppis 1958. a. kõigis täienduskoolides kokku 161 õpilast ning töötas 18 õppejõudu.

Õpilaste suhteline noorus on teatud määral takistuseks eesti täienduskoolides käimisele, eriti kui arvestada Austraaliale omaseid ssuri kaugusi. Austraalia linnades elab suurem osa inimesi ühe perekonna elamuis ning linnad on seetõttu pindalalt väga laiad, mille tõttu ka koolitee on enamasti väga pikk. On juhtumeid, kus õpilased on kooli tulnud 50 e

km kauguselt, kuna 20-25-km pikkune koolitee ei ole haruldane. Harilikult toimub koolitulek ja tagasimineki siis isiklikus autos ning lastega kaasasõitja kasutab koolitöö aega ostudeks ja asjaajamiseks kesklinnas.

Teisest küljest on täienduskoolide töö soodustatud viiepäevase töönädala tõttu, mis jätab laupäeva õpilasile vabaks eesti täienduskooli jaoks ning mida enamik täienduskooli ka kasutab. Samuti ei ole õppetöö Austraalia algkoolides eriti pingeline, ega pole seega erilist ülekoormatuseohtu.

Kui suur protsent eesti lastest olemasolevate raskuste ja soodustuste juures tegelikult eesti täienduskoolis käib, selle kohta puuduvad kahjuks andmed, kuna noorteloendust Rootsi eeskujul ei ole kerraldatud. On ainult teada, et Launcestonis Tasmaanias, käib täienduskoolis 100 % kohapealsetest algkooliealistest eesti lastest, kokku 11 last. Wollongongis New South Wales'i osariigis on olemasolevast 38-st eesti lapsest täienduskooli registreerinud 36 last, keeldunud seega kaks last. Kui arvestada eelpoolmainitud arvule 161 - juurde äsjamainitud 36 õpilast ning loodetavasti uuesti tegevust algava kooliga Canberras, võime järgmisel õppeaastal arvestada 200 täienduskooli õpilast ning 20 õpetajat.

Arvestades, et Austraalias elab 6000 eestlast, moodustab täienduskooli õpilaste arv ainult 3,3 % kogu eestlaskonna arvust. Sellest peame järeldama, et kaunis suur protsent eesti lapsi ei käi eesti koolis. Selle juures tuleb siiski ka arvestada, et siinse eestlaskonna jagumine vanusegruppide järgi ei ole normaalne. Vanema generatsiooni protsent, kelle

lapsed on koolieast juba väljas, on normaalse jagunemisega võrreldes ebatavaliselt suur. Samuti on suhteliselt väga palju perekondi lastetud, kuna lasterikastel perekondadel oli põgenemine kodumaalt raskendatud. Igal juhul on noorteloendus üks ülesandeid, mille Austraalia eestlaskond peaks võimalikult peatselt ette võtma.

Õppejõududest on suurem osa kutselised pedagoogid, kas lasteaedniku-, algkooli- või keskkooliõpetaja kutsega. Kuid leidub ka tragidaid kutseta õpetajaid, keda eesti täienduskool on teinud pedagoogideks. Õppejõudude leidmisega on siiski olnud juba mõningaid raskusi, ning on põhjust selles küsimuses murelikult tulevikku vaadata.

Täienduskoolides käsitletavate õppeainete suhtes ei ole vist suuri erinevusi kogu maailmas. Kõigi siinsete koolide peaaineks on emakeel ja kodumaatundmine. Viimane koosneb maateadusest ja ajaloo-st. Kõigis koolides õpetatakse ka eesti laulu, mõnes koolis veel usuõpetust ja ühes koolis ka võimlemist.

Omaette probleemiks on õpikud. Kuna Austraalias koha peal ühtki õpikut kirjastatud ei ole, siis on arusaadav, et nendega vähemalt esimestel aastatel on raskusi. Nüüd on kõigis eesti täienduskoolides tarvitusel Rootsi-Eesti Õpperaamatufondi kirjastusel ilmunud õpikud. Samuti tarvitatakse mõnes koolis Ameerikas ilmuvat „Kiri-Kooli“. Õpikute muretsemine toimub osalt õpilaste endi poolt nende endi arvel, osalt Austraalia Eesti Seltside Liidu kulul. Viimase poolt on ostetud õpikuid koolide raamatukogudele. kust neid õpilasile kasutamiseks laenu-

tatakse. Ka „Kiri-Kool” on tellitud A.E. S. Liidu kulul.

Koolid ei ole siiki küllalt õpikute-
ga varustatud, osalt selle tõttu, et neid
ei ole alati kohapeal saada, osalt aga see-
pärast, et neid pole veel üldse trükitud.
Nooremate klasside peamiseks õpikuks on
H.Rajamaa, „Aabits ja emakeele lugemik.”
Viimast tarvitavad kõik eesti täienduskoo-
lid Austraalias. Koolid on nendega vajali-
kul hulgal varustatud. Vanemate klasside
lugemik siiani üldiselt puudub. Selleks
võiks olla H.Rajamaa, „Emakeele lugemik” I
või II (viimase trükk on otsas), kuid ka
neid raamatuid ei ole kohapeal müügil ning
A.E.Seltside Liidul ei ole ka jätkunud sum-
masid nende muretsemiseks. Kuid koolide
varustamine nendega on kõige lähema tule-
viku küsimus. Osa kooli on vanemate klas-
side lugemikuna tarvitanud „Kiri-Kooli”.

Õigekirja ja grammatika harjutuste
jaoks on üldiselt tarvitusel H.Jänes, „Meie
emakeel” I ja II. Jälle tänu A.E.Seltside
Liidu abile on koolide vajadused äsjamai-
nitud raamatu I osa suhtes rahuldatud, ku-
na teist osa ei ole veel jõutud küllalda-
sel arvul muretseda.

Hoopis halvad on lood õpikutega eesti
ajaloo ja eesti maateaduse alal. Maatea-
duse õppimiseks oleks ulatuselt sobivaks
raamatuks A.Leht'i „Eesti”, kuid selle
trükk on läbi müüdud. Viimastest saadaole-
vatest eksemplaridest sai A.E.S.Liit saa-
ta igale koolile vaid ühe.

Veelgi halvem on lugu ajaloo õpikuga,
kuna sellist ei ole täienduskoolidele so-
bivas ulatuses siiani üldse trükitud.
Saadaolev Parijõgi, Algma, Koit „Eesti aja-
lugu” on siinsete täienduskoolide jaoks
liiga suur ning õpikuks kohutavalt kallis,

makstes siin I.19.0 naela, koos saatekuludega ümmarguselt kaks naela. Allakirjutanu teades seda siinsetes täienduskoolides ei tarvitata ega ole ka ette näha võimalusi koolide varustamiseks sellega lähemas tulevikus.

On otse karjув vajadus, et viibimatult ilmuksid Eesti ajaloo ja Eesti maateaduse õpikud. Ulatuselt võiks kumbki olla umbes 100 lk. ning võiksid olla köidetud kokku üheks raamatuks.

Osa siinseid täienduskooli teatab, et nad ajalugu ja maateadust õpilastele dikteerivad, teised kasutavad ettejutustamist ning kolmandad otsivad ajaloolise sisuga palasid lugemikust ja „Kiri-Koolist“. On selge, et ükski neist meetodidest ei ole tõhus, eriti täienduskooli piiratud aja juures. Ainult sobiv õpik suudab olukorra parandada.

Usuõpetuse õpikuid ning lauluraamatuid on kohapeal saada, ega ole need ka liiga kallid. Viimastest on tarvitusel eeskätt J.Aavik „Kooli leelo“ II osa.

Laste- ja noorsooraamatuid sisaldav õpilasraamatukogu on olemas kahel koolil, kuid kõigil õpilasil on võimalik saada noorsoo- ja lasteraamatuid kohalikkude eesti seltside juures olevatest raamatukogudest. Päälegi algas hiljuti Austraalia Eesti Seltside Liidu juures tegevust tsentraalne noorte raamatukogu, kust raamatuid laenutatakse igale Austraalias elunevais eesti noorele ka posti teel. Samas korras on sealt võimalik saada raamatuid ka lastevanemail. Noorte raamatukogude arengule aitaks palju kaasa, kui ilmuks Kanada eestlaste poolt kavatsatud eestikeelse noorsookirjanduse katakog. Ootame pikisilmi seda.

Väikeseks probleemiks on ka õpilastele koolitunnistuste andmine. Selles suhtes valitseb üksikute koolide vahel suur erinevus. Mõned koolid annavad tunnistusi kaks korda aastas, teised ainult kooliaasta lõpul, kolmandad ei anna üldse mingit tunnistust. Kooli lõputunnistusi ei ole siiani ühegi kooli poolt välja antud. Tunnistusi mitteandvad koolid väidavad, et hindamine koos tunnistuste andmisega võib osa õpilasi koolist ära hirmutada. „Läbikukkumise“ kartusel mõni õpilane või nende vanemad võivad eelistada koolist ärajäämist. On pikemata selge, et ka nõrk edasijõudmine täienduskoolis on parem kui koolist eemalejäämine. Ühenduses sellega on A.E.S. Liidu Kasvatustoimkonnas arutatud küsimust, kas ei võiks teatud eksamineerimine toimuda eritoimkonna poolt väljaspool täienduskooli, kes annaks siis ka vastava tunnistuse. Sellele eksamile võiks tulla iga noor, sõltumata täienduskoolist. Selline eksamineerimine ja tunnistused võiksid olla teatud määral tõugetandvaks ning kontsentreerivaks teguriks, ilma et tarvitseks kedagi eesti koolist ära hirmutada. Endastmõistetavalt eeldab see vajaliku programmi ning nõuete standardi väljatöötamist. Küsimus on siiski alles põhimõttelise kaalumise staadiumis.

Organisatsiooniliselt on suurem osa seotud kohalikkude eesti organisatsioonidega, töötades viimaste allorganitena. Kohalikud organisatsioonid omakorda on liitunud Austraalia Eesti Seltside Liiduks ning selle juhatus on muude ülesannete kõrval ka tsentraalseks organiks rahvusliku kasvatuses korraldamisel. See on tavaliselt tehtud eriliseks ülesandeks ühele

juhatusel liikmele-rahvusliku kasvatusala juhatajale. Viimasega käsikäes töötab A. E. S. Liidu Kasvatustoimkond, kes käesoleval aastal koosneb kuuest liikmest. Kasvatustoimkond on ühelt poolt nõuandvaks organiks rahvusliku kasvatusala juhatajale, kuid teostab ka endale võetud konkreetseid oma liikmete kaudu.

A. E. S. Liidu juhatus koos kasvatustoimkonnaga on püüdnud kõige pealt selgitada rahvusliku kasvatusel mõtet, selle vajadust ning väärtust. Teiseks on püütud virgutada täienduskoolide ellukutsumist seal, kus neid veel ei ole. Viimaseks saavutamiseks sellel alal on juba juba eespool mainitud täienduskooli ellukutsumine Wollongongis. Otseselt A. E. S. Liidu ettevõtteid on samuti juba eespool mainitud Noorte Raamatukogu ja Õmakeele Kool. Viimane on tegutsenud ainult ühe poolaasta. Koolijuhataja hr. V. Juurma on väga rahul esimese poolaasta töö tulemustega ning kavatsus on tegevust laiendada. Rahvuskapitali summadest on A. E. S. Liidu poolt ülemeremaadest (Rootsist, Ameerikast, Kanadast) muretssetud õppevahendeid, eriti õpikuid ning vajaduse kohaselt neid koolide vahel jaotatud.

Kooliruumide küsimus on enamikul koolidel lahendatud sellega, et nad saavad kasutada kohalike eesti organisatsioonide ruume. Oma majad on olemas eesti organisatsioonidel Adelaides, Melbournes, Sydneys ja Thirimeres. Uus kool Wollongongis hakkab kasutama kohaliku austraalia kooli ruume.

Põhimõttelistest probleemidest täienduskooli suhtes on lastevanemate poolt korduvalt tõstetud küsimus võimalikust kahe kooli- austraalia ja eesti- vastas-

tikusest segavast mõjust. Viimasega on tihedalt seotud küsimus, millises vanuses saata laps eesti kooli, ning millal alata emakeele õppimisega (lugemine ja kirjutamine). Kardetakse nimelt, et kui lapsed, kelle koolikohustus algab 5-aastaselt, algavad samal ajal eesti kooliga, siis peavad nad samal ajal õppima kaht erisugust lugemist, mis võivad üksteist segada.

Allakirjutanu on selle küsimuse selgitamiseks pöördunud mõnede vastavate kogemustega õpetajate poole. Vastustest selgub, et seda segavat mõju pole peaaegu üldse märgata. Nii väidab Sydney Eesti Täienduskooli juhataja pr. E.Valdmäe, et nooremate laste juures ja nende laste juures, kes eesti keelt korralikult kõnelevad, ei ole lugema õppimisel mingit segavat mõju nähtavale tulnud. Mõningaid, eeskätt hääldamise raskusi esineb siiski nende laste õpetamisel, kelle eesti keele kõnelemise oskus on nõrk, ja inglise keele oskus seevastu tugev, ning kui nad inglise keele lugemise on juba varem selgeks õppinud.

Vastupidi, kas segab varane emakeele lugema õppimine inglise keele lugema õppimist? Selles küsimuses on allakirjutanud olnud pikem kõnelus hr. A. Puus'iga, kellel on suured kogemused inglise keele lugema õpetamise alal immigrantide laagrikoolides Austraalias. Viimastes õppis segi mitmest rahvusest õpilasi, kelledest paljud õppisid emakeele lugemist oma vanemalt. Hr. Puus eitab kategooriliselt sellise segava mõju olemasolu.

Viimast seisukohta olen püüdnud põhjendada teoreetiliselt. Lugemaõppimine eesti keeles on palju lihtsam kui inglise keeles. Peaaegu kõiki eesti keele tähti

hääldatakse ühel või teisel juhul inglise keeles samuti kui eesti keeles. Sellisena on eesti keele lugema-õppimine ühtlasi inglise keele lugema-õppimine ning lugema-õppimine austraalia koolis on lugemisoskuse laiendamine selles mõttes, et sama tähte võib mitmet viisi hääldada, olenevalt sõna üldpildist. Eesti keele lugema-õppimine oma lihtsusega on järelikult hääks sissejuhatuseks inglise keele lugema-õppimiseks.

Vastavalt nendele seisukohtadele, on lastevanemaile soovitatud alata lugemise õpetamisega varakult ning võimalikult enne, kui inglise keeles. See on seda enam võimalik, et kuigi koolikohustus algab 5-aastaselt, on esimene kooliaasta tegelikult lasteaed, ja lugemist hakatakse tõsisemalt õpetama alles teise õppeaasta keskpaigu. Eesti lastele, kes algavad eesti täienduskooliga samal ajal, kui nad lähevad austraalia kooli, jääb seega 1-1½ aastat aega õppida emakeele lugemist enne, kui nad alustavad seda sama inglise keeles.

Lõpuks võiksime veel küsida, kuidas suhtub eesti seltskond laiemas mõttes täienduskoolidesse ja üldse rahvuslikku kasvatusse. Tõsi, täienduskoolide õpilaste arv võiks olla suurem, kuigi meil pole ka teada, kui palju lapsi eesti koolist tegelikult eemale jääb. Samal ajal on aga üsna populaarseks ja osavõturikkaks kujunenud koolide peod ja jõulupuud. Väga populaarseks on kujunenud Sydney täienduskooli hoolekogu poolt igal aastal korraldatav 10-päevane noorte-laager. Sellest osavõtjaid on alati rohkem, kui õpilasi koolis, kuna see on avatud ka mitte-õpilastele. Koos lastega viibib

laagris tihti ka lästevanemaid. Rahvusliku meelsuse kasvatamise mõttes on sellised laagrid väga hinnatavad.

Märkimist väärib ka seltskonna rahaline toetus rahvusliku kasvatuse heaks. Rahvuskapitali korjanduse kaudu annetajail on nimelt võimalus ise määrata, milliseks otstarbeks ta oma annetuse teeb. Annetused rahvusliku kasvatuse heaks moodustavad alati suurema summa kui annetused mõneks teiseks otstarbeks.

Kokkuvõttes võime öelda, et eesti täienduskool Austraalias vaatamata puudustele ja raskustele, ei ole languse vaid arengu ja edu teel. Kuigi elame teiste tähtede all, elab eesti vaim endiselt edasi.

M. Meiusi.

TÄIENDUSKOOLIDELE ÜLEMAAILMNE JUHTIV KESKUS

Tösi küll, et meil on liigagi palju igasuguseid organisatsioone, kuid on samuti tösi, et meil puudub organ, mis aitaks pidada sidet eri maade täienduskoolide vahel, lahendaks probleeme, mis üh-teviisi huvitavad täienduskooli kõikidel kontinentidel. Vajadust sellise organi järgi tunnevad eeskätt need maad, kus leidub eestlasi vähemal arvul, kuid usutavasti tunnevad seda vajadust ka teised. Käesolevad mõtted on välja kasvanud ühe maa (Austraalia) tegelikkudest vajadustest, ning peaksid sellistena olema reaalsel pinnal. Näiteks vajaksime täien-

koolidele sobivat ajalooõpikut, kuid seda pole olemas. Kas mõeldakse kuskil selle väljaandmisele? Kui ei, tuleks mõelda mingi aseaine soetamisele. Kust saaks informatsiooni? Vist mitte kuskilt. Erimaadest tehakse üht ja teist, nii mõndagi paralleelselt, kuid palju jääb tegemata. Vajame keskust, kes annaks informatsiooni, koordineeriks tegevust ning oleks algatajaks seal, kus seda on vaja.

Sobivate õpikute ja õppematerjali soetamise organiseerimine oleks üheks kõnesoleva keskuse ülesandeks. Selleks oleks vaja koguda andmeid üksikute maade vajaduste ja erinõuete kohta ning nende vahel leida kompromiss. Selliseid andmeid saaks kergesti koguda keskus, kellel on sidemed kõigi maade esindajatega.

Üha raskemaks muutub õpetajate leidmine. Endine kutsuga õpetajate kaader väheneb iga aastaga ning kutseta õpetajate protsent kasvab. Peaksime neile anda metoodilisi juhiseid ja praktilisi näpunäiteid. Austraalias on neid mitmel korral küsitud. Tuleks koostada täienduskoollide jaoks metoodiline käsiraamat. Selleks tuleks hakata materjali koguma, seni kuni meil veel leidub suurte kogemustega eesti pedagooge laiadi üle terve maailma.

Õppekavad vajaksid korrigeerimist vastavalt kogemustele. Suurima praktilise väärtusega oleks konkreetsete näidistöökvade koostamine. Võttes aluseks koolipäevade arvu aastas, tuleks koostada iga rühma (klassi) jaoks aasta töökvade, kus oleks iga õppepäeva jaoks loeteldud käsitletavad küsimused, näidatud vastavad

peatükid õpikuist, saateained, laulud, mängud, pildid jne. Pean isiklikult selliste töökavade väljatöötamist praegu esmajärgulise tähtsusega ülesandeks kutseta õpetajate seisukohalt. Neid peaks olema mitmes variandis mitmesuguste grupeeringute jaoks. Osa koole töötab ainult ühes rühmas; seal oleks vaja juhiseid ja materjaale individuaalse tööviisi rakendamiseks.

Edasi oleks õpetlik koostada üksikasjalikke preparatsioone mõne üksiku tööpäeva jaoks, mis annaks algajale õpetajale kiiresti pildi, kuidas tööpäev täienduskoolis võiks välja näha.

Lastevanemate hulgas levitamiseks võiks koostada brošüüri, mis selgitaks täienduskooli väärtust ning lükkaks ümber mõned põhjendamata vastuväited.

Selline organ võiks tegutseda Eesti Õpetajate Keskühingu juures. Kuna kõnesolev organ on omalt loomult tehniliste ülesannetega ega vaja laiemate hulkade usaldusavaldust valimiste näol, siis võiks selle moodustamine toimuda E.Ö. Keskühingu juhatuse poolt ja samas korras nagu moodustatakse kõik E.Ö. Keskühingu organid. Kuna tööd tuleb kavandada pikemale ajale, peaks see organ olema pidevama kestvusega, siis tuleksid liikmed valida ametisse tähtajatult.

Sobivaim asupaik uuele keskusele on Rootsi, kus kooliküsimustega on kõige rohkem tegeldud ja kus ilmub suurem osa meie koolikirjandust. Keskuse laiendatud koosseisu aga võiks koopteerida teiste maade esindajaid, kas selle keskuse enda või teiste vastavates maades olevate keskuste valikul.

Nagu kõigil meie rahvuslikel ettevõtetel, nii ka käesoleval juhul tuleb uuel

organil ise leida teid krediitide hankimiseks. Mingisugune toetus peaks olema võimalik ka asutustel, nagu Rahvusfond Rootsis, Inglismaal ja Rahvuskapital Austraalias j.t. Eesti täienduskool on kujunenud peamiseks organiks meie noorsoo rahvusliku kasvatuse osas, ja selle jaoks peaks raha leiduma. Ilma rahvusliku järelkasvuta on lõpuks kõik meie muud rahvuslikud püüdlused ja kulutused asjatud.

M. Meiusi.

MINEVIKUST TULEVIKKU

MÖTTEID JA TÄHELEPANEKUID EESTI AJALOO ÕPETAMISEST TÄIENDUSKOO LIS.

Eesti ajalugu moodustab ühe tähtsama aluse rahvuslikus kasvatustöös. See on õieti rahvusliku kasvatuse lähtealuseks ja esmajärguliseks tugipunktiks. Ei ole ju mõeldav, et me saaksime omi noori kasvatada hädaks eestlasteks, ilma et meie tutvustaks neid oma maa ja rahva sangarliku ajaloo, ilma et me jutustaks neile isade tööst, võitlusist, saavutusist, püüdlusist ja taotlusist ja ilma et nad oleksid teadlikud meie maa saatusest möödunud ajal. Meie noortele väljaspool kodumaad on see eriti oluline, kuna meie ajalugu välismaailmas tuntakse vähe ja puudulikult. Isegi meisse söbralikult suhtuvad võõrad on sageli ekslikult informeeritud, rääkimata vaenlasist, kes sihilikult püüavad meie ajalugu võltsida ja väänata.

See kohustab meid senisest suuremat tähelepanu pühendama eesti ajaloo õpetamisele noorte hulgas. Suuri võimalusi meil selleks ei ole. Enamik eesti noori siin saab oma hariduse võõrkeelseis koolis, kus eesti ajalugu õige vähe või mitte sugugi käsitletakse. Seega langeb see ülesanne peaaegu täiel määral täienduskoolidele, õpiringidele ja noorteor- ganisatsioonidele. Käesoleva kirjutuse piirid ei võimalda mulle küsimust haara- ta kogu ulatuses ja püüan alamal vaadel- da eesti ajaloo käsitlemist vaid täiendus- koolis.

Kuigi eesti täienduskoolide tegevust ei piira mingid ametlikud korraldused oma normeeritud õppe- ja tunnikavadega, emeti tõmbab tegelikkus ise ette kindla ajalise joone, mida ei saa ületada ilma õpilaste edasijõudmist takistamata nor- maalses koolikäigus. Seega on õppetundi- de arv täienduskoolis erinev - vastavalt kohalikele oludele ja võimalustele -60- 200 õppetundi aastas. Sellest tuleb vähe- malt pool kulutada emakeele otsesele õpe- tamisele. Seega jääb kõigi teiste ainete jaoks õppeaastas 30-100 tundi. See aeg tu- leb jaotada eesti laulu, maateaduse, aja- loo ja võibolla veel mõne vajaliku aine vahel. On selge, et seesugustes ajapii- rides ei saa ainult ajaloolole pühendatud tundide arv olla kuigi suur - parimal ju- hul 20-40 tundi õppeaastas. Arvestades õpilaste vanust (6-13) ja emakeele os- kust, saab süstemaatilistem eesti ajaloo kursust läbi võtta täienduskoolis 40-80 õppetunniga.

Nende piiride avardamine ei seisa meie võimuses. On ju mõeldav, et üksiku- te ajalooliste mõistete ja nähtuste sel-

gitamine võib toimuda juba nooremates klassides eesti keele või üldõpetuse tundides. Nii samuti on selge, et eesti ajalooliste sündmuste käsitlemine on tänulikuks materjaliks nii õpiringi- kui ka skautlikus töös. Ent nagu väidavad kogemused, on see siiski juhuslik. Seepärast jääb eesti ajaloo süstemaatiline läbivõtmine ikkagi täienduskoolile. Sellele kursusele peab haarama tervikliku ja ümara ülevaate eesti ajaloo kohta. Et selle piiratud aja, nõrga etevalmistuse ja nappide võimaluste raames siiski eesmärki saavutada, tuleb meil tublisti korrigeerida seniseid õppekavu, õppeviise ja ka õppevahendeid.

Õppekavade kujundamisel ei ole me siin palju vaeva näinud. Oleme seni ajanud läbi omaaegsete eesti algkooli õppekavade redutseeritud väljaannetega. Seda on iga õpetaja püüdnud sobitada kohalikesse oludesse - nii hästi - kurjasti kui see kellelgi on õnnestunud. Sellest siiski ei piisa. Olukord on põhjalikult muutunud ja meil tuleb õppekava koostamisel seda arvestada. Muidu tabab mõndagi sama saatus, kui üht vanemat kohusetruud õpetajat, kes ei omanud just eriti suurt painduvust tegeliku olukorda arvestades - kooliaasta lõpul, mil viimase klassi õpilased koolist lahkusid, ei olnud veel jõudnud eesti ajaloo käsitlemisel ise - seisvuse ajani. Aeg oli kulunud muistete eestlaste eluviisidele.

Õppekava koostamisel tuleb arvestada ajalisi piire - palju on meil tunde selle aine läbivõtmiseks. On selge, et eeltähendatud tundide arvu juures ei tule kõne allagi, et saaksime võtta läbi terve ulatusliku materjali, mida pakub ajalooramat. Peame tegema halastamatuid kär-

pimisi. Kuid need kärpimised ei saa olla mehhaanilised. Väljajätmine peab toimuma valiku alusel- vähem tähtis peab andma ruumi tähtsamale ja see oma korda tähtsamale nii, et lastele edasiantav pilt ka oleks õigetes proportsioonides. Selle juures tuleb hoolikalt jälgida ka seda, mida lapsed samaaegselt õpivad ajaloo Rootsist või teiste maade koolides. Rootsi algkoolis algab ajaloo õpetamine juba üsna varakult- nooremates klassides koduloo (hembygds-kunskap) tundides ja alates 4. õppeaastast iseseisva ainenä ja see annab tänuliku võimaluse meiegi vanema ajaloo kokkutömbamiseks paariks rööbisjutustamiseks. Sellega säästame palju kallist aega oluliste sündmuste käsitlemiseks hilisemal ajastul. On täiesti mõeldav, et eesti ajaloo ajajärk kuni 20. sajandini koondada kümnele õppetunnile. Ajaloolastele, kes ei ole teadlikud tegelikust olukorrast, võib see tunduda ketserlikult vähiklik- kuid see on realiteet.

Metoodilised küsimused eesti ajaloo õpetamisel on ju need samad, mis teistegi ainete juures. Meie pörkume siin erilisele raskusele, mis on tingitud meie pagulusolukorrast - lähtealuse puudumine. Moodne ajalooõpetus algab kodulooga lähemast ümbrusest ja kulgeb järk-järgult kaugemale. Stardiks on tänulikuks materjaliks kohapeal leiduvad mälestusmärgid, ajaloolised kohad ja muud esemed. See kõik puudub meil siin eesti ajaloo jaoks. Seepärast on oluline, et õpetaja jälgiks ajalooliste ainete käsitlemist kohalikes koolides ja püüaks eesti ajaloo käsitlemisel kasutada ära neid pidepunkte ja paralleele, mida see võib pakkuda meie ajaloo käsitlemiseks. Niisamuti on oluline, et

eesti ajalooliste sündmuste valgustamine toimuks tihedas mõistmises kogu maailma ajaloo sündmustega.

Igal õpetajal on oma eri viis, kuidas ta lastega saavutab tihedaima kontakti, sageli täiesti individuaalne. Mis ühe juures annab häid tulemusi, see ei pruugi olla teisel juhul niisama edukas. Kuid on siiski teatavad põhinoõded, millede vastu sageli siiski just täienduskoõlides patustatakse, eriti ajaloo tundides. Need on õpetaja pikad ja sageli liiga tãrgad jutustused. Ajaloo tund muutub teaduslikuks loeguks, mille jãlgimine isegi esimese kursuse õliõpilasele oleks pingutav. Ettekanne on hea, õpetaja on oma aine põhjalikult ette valmistanud, sellest innustatud, kuid ta on unustanud ainult õhe asja - tema kuulajad on 10-12 aastased lapsed, kelle emakeele sõnavara ei ole just eriti rikkalik. Seesugune „aknast õue rãákimine“ ei tee lapsi mitte ainult passiivseks selleks tunniks, vaid kogu aine muutub neile ebahuvitavaks.

Mõne aja eest oli mul võimalus pealt kuulata noõtsi rãaalkoõli noõremas klassis õht ajaloo-tundi, mille andis noor ajaloolane. Kogu tund koosnes kõsimõstest-vastustest, millest kõik õpilased aktiivselt osa võtsid, kuid lõpuks siiski õpetaja poolt varem lãbimõeldud ja soovitud sihile jõudsid. Mulle tekkis tunne, et seesugune kõsitlusviis liigselt tundi lõhestab. Ent kui ma oma kahtluse tunni lõppedes esitasin õpetajale, oli tema vastus: „Muidugi teeb seda. Kuid selles eas ei ole valikut. Kui ma kas või ainult viis minutit j u t u s t a n, siis on poisid ammugi oma mõtetega mujal-

minu juttu ei kuula keegi." Mulle tundub, meie pahatihti selle unustame.

Õppevahendite ja õpikute poolest ei ole meil siin valikut. Abivahendid, nagu film, muuseumid, ajaloolised linnused ja ehitused pole meile siin oma ajaloo õpetamisel kättesaadavad. Paremal juhul on mõnel õpetajal isiklik väike pildikogu, mida siis valguspildi aparaadiga saab lastele ühe-teise sündmuse puhul demonstreerida, et ainet lähemale tuua. Ainuke see õpikuna on meil käibel Parijõgi-Algma-Koit: „Eesti ajalugu noorsoole“. Sel muidugi nii hääl ja põhjalikul raamatul on suur viga - ta on täienduskoolidele täielikult ebakohane, vähemasti õpikuna lastele. Mitte ainult seepärast, et ta on lehekülgede arvult liiga suur, et kui täienduskoolide töö pühendada ainult eesti ajaloole, ka siis ei jätkuks aega selle raamatu läbivõtmiseks.

Muidugi võidakse väita, et õpik on ju ainult abiraamat, mille läbivõtmise ulatuse määrab aine õpetaja. Seda on püütud seni tehagi, kuid see on lootusetu ettevõtte, et parimagi tahtmise juures teraviklikkus ikkagi kannatab. Pealegi on raamatu keel ja stiil küllalt raske, et selle sisu osutuks jõukohaseks täienduskooli õpilaste emakeele võimetele. Mehhaanilise kärpimisega ei saa siin midagi teha.

Kui me tahame oma noortes äratada suuremat ja elavamalt huvi oma ajaloo vastu - see on hädavajalik! - siis peame esmajoones mõtlema eesti täienduskooli töös sobivale ajaloo õpikule. Arvestades meie täienduskoolide õpilaste vanust ja emakeele oskust, ei tohi selle lehekülgede arv olla üle 120-150, kaasa arvatud ka pildimaterjal. Seejuures peab see olema kirju-

tatud heas ladusas jutustavas toonis, lühikeste iseseisvate peatükkidena. Võib-olla oleks sobivamaks vormiks isegi ajalooline lugemik-õpik, mis võiks olla rikkalikult illustreeritud.

Olen teadlik, et seesugune seisukoht võib tunduda meie ajaloolastele profaansena ja raskesti teostatavana, kui tahtakse säilitada eesti ajaloo täielikkust ja terviklikkust. Kuid tuleb arvestada seda, et meil on jäänud õieti kaks alternatiivi: praegune, kus täienduskooli õpilased suurest raamatust väga vähe saavutavad, või teha üks väike raamat, millest lapsed võiksid saada lühikese, kuid tervikliku ülevaate eesti ajaloo kohta. Ma olen veendunud, et viimane on parem. Ja seda peame hankima - mida varem, seda parem.

Et vägagi kokkusurutult võib anda tervikliku pildi ühe rahva ja maa ajaloost, näitavad kogemused mitme teise rahva juures. Minu ees on hetkel üks rootsi ajalugu (Ingvar Andersson „Sveriges historia“), mille lehekülgede arv on 54, kusjuures on 22 lhk pilte. Muidugi ei ole see täielik, aga see annab siiski tervikliku ja ümara pildi Rootsist. Väga pögusa ja siiski ülevaatliku pildi saame ka mõne ajaloolise lugemiku kaudu, nagu seda on huvitav ja kergeltloetav „Förr i Tiden“ rikkalikult illustreeritud kunstnik H. Hägg'i poolt. Siin oleks meil palju häid eeskujusid, mille järeletegemine teatud mugandustega ei tohiks olla meile üle jõu käiv. Kui rootsi gümnaasiumidele määratud ajaloo õpik sisaldab vaid 300 lhk, miks ei saaks meie siis oma ajalugu täienduskoolidele koondada 150 leheküljele.

Kui see uus ajaloo õpik peaks teoks

saama, siis oleks mul väljaandjatele ette üks palve: see olgu ka trükitehniliselt hästi toimetatud. Tihe ja liiga peen kiri, millega hoiame kokku ruumi ja pressime ühele leheküljele enam materjali, on siiski raskesti loetav. Eriti lastele, kelle emakeele oskus jätab soovida. Suurem stiil, küllaldased reavahed, nägusad pildid - need on elementaarseks eelduseks, et laps meeleldi selle raamatu kätte võtaks. Ja seda ka tõelise huviga loeb.

Ja, eks see ole meie kõigi ühiseks sooviks. Eesti ajaloo tundmine on ju rahvusliku kasvatusel aluseks. Kui me tahame, et meie noored selles saavutaksid edukamaid tulemusi, peame neid varustama ajakohaste ja kõigile nõuetele vastavate vahenditega. Ma usun, et küsimus ei seisne selles, et meil puuduks sellest arusaamine, vaid järgmiseks küsimuseks on: Kes koostab meie noortele ajaloo-lugemiku-õpiku?

Jaan Kask.

EESTI ÕPETAJAD ROOMAS.

Nagu juba aastaid, nii viibisid ka suvel 1958 Eesti Õpetajate Keskühingu esindajad kolmel rahvusvahelisel kongressil: Algkooliõpetajate Maailmaliidu -IFTA, Gümnaasiumiõpetajate Maailmaliidu -FIPESO ja Õpetajate Maailmaliidu -WCOTP täiskogu koosolekuil, mis seekord toimusid Roomas. Esimesed kaks 28. juulist kuni 31. juulini ja kolmas 31. juulist kuni 7. augustini. Eestit esindasid täieõiguslike delegaati-

dena algkooliõpetajate kongressil E.Saluveer Inglismaalt, E.Saare Rootsist ja L.Lumiste Saksamaalt, gümnaasiumiõpetajate kongressil H.Jänes Rootsist ja ülemaailmse föderatsiooni -õpetajate maailmaliidu kongressil kõik nimetatud koos ja ühiselt.

Nende kolme kongressi päevakorrakohases töös omistati Eesti esindajatele ja Eesti Õpetajate Keskühingule üldse palju tähelepanu. Nii valiti Algkooliõpetajate Maailmaliidu pleenumil Eesti Õpetajate Keskühingu esindaja kongressi mandaat- ja rahanduskomisjoni. Samuti huvitas maailmaliidu juhatust eksiilis viibivate eestlaste rahvuslik kasvatus- ja haridustöö, mille korraldamise kohta delegatsiooni esindaja andis avaliku seletuse täiskogu ees. Ka ei saa jätta mainimata WCOTP esimehe Sir Ronald Gouldi (Inglismaa) seletust, milles ta täiskogu ees tunnustas, et Eesti Õpetajate Keskühingul on suured teened uute liikmete värbamisel ja vabade rahvaste õpetajate ühendamisel ühiseks pereks. Lisaks oli Eesti delegatsioonil võimalik kasutada Vatikani raadiosaatejaama ja anda edasi kodumaale kaks kõnet: „Eesti noorte - ja koolitöö vöörsil“ ning „Eesti õpetajad vöörsil“. Ka viibis Eesti delegatsioon vastuvöötul Prantsuse saatkonnas, Rooma linnapea juures Campidoglios ja Itaalia haridusministri juures Castel Sant' Angelos ning kongressi lõpul ka paavsti üldaudientsil tema suviresident-sis Castel Gandol'os.

Kokku võtsid õpetajate rahvusvahelisest kokkutulekust Roomas osa 350 delegaati, kes esindasid 60 riiki. Eesti esindajad istusid kongressisaalis Inglismaa ja Soome vahel. Soomet esindas sel kong-

ressil nende Algkooliõpetajate Liidu (=Suomen Kansakouluopettajain Liitto) sekretär Meeri Päivänsalo. Teine hõimuma-Ungari-seekord puudus. Näib, et neid enam välismaale ei lasta, sest esimest ja viimast korda nad viibisid vabade õpetajate kongressil 1956. aasta suvel Schweitsis. Alati on aga kohal Jugoslaavia esindajad, sest Jugoslaavia Õpetajate Liit ei kuulu mitte kommunistlikku, vaid vaba maailma õpetajate föderatsioonile. Samuti on märkinisväärne, et Jugoslaavia esindajad viibisid ka paavsti vastuvõtul ja andsid nii kaudse tunnustuse usule kui ühele tähtsale kasvatustegurile.

Kongressil jagati eesti õpetajate poolt ka meie probleeme selgitavat kirjandust. Samuti selgitati neid probleeme igal võimalusel suuliselt ning loodi esmakordselt ka kontakt itaalia õpetajatega ja Itaalias töötavate kommunistmivastaste organisatsioonidega. Samuti võimaldasid need kongressid kontakti loomise üldse kõigi WCOTP perre kuuluvate vabade õpetajate liitudega nende esindajate kaudu, mida tuleb lugeda üheks tähtsamaks ja positiivsemaks, sest see on just üks neid võimalusi, et kasvatustöö kaudu kommunistmivastane rinne tugevneks ja et häkatakse mõistma meie saatust, meie hoiakut ja meie võitlust.

Kongresside peareferaatides puudutati kodanikuteadust õppeainena koolides ja selle kasutamist rahvusvahelises mõistmises, kooli- ja kasvatustööd maal, tehnilist haridust, noorte ettevalmistamist kutsetöökä nuüdseis oludes ning ida ja lääne vahekorda. Viimases osas otsustati, et Õpetajate Maailmaliit (=WCOTP) loob otsese kontakti ilma üksikvahenda-

jateta ja vahendavate organisatsioonide-
ta kommunistliku õpetajate maailmaliidu-
ga, et nii vältida igasugune propaganda
kommunistide kasuks. Selle juures poliitilises
kasvatuses koolis: tohib olla ain-
saks lubatavaks sihiks demokraatia, noor-
tesse hea tahte sisendamine ning rahvus-
vaheliste küsimuste lahendamisel toetumine
UNO põhikorrale. Ka otsustati-ühel
häälel-tunnustada hariduse omandamise
õigus üheks põhiliseks inimõiguseks ja
selle õiguse tahtlik rikkumine rahvusva-
heliseks kuriteoks. Selle otsuse kohaselt
igal noorel, vastavalt andele, on õigus ha-
ridusele algkoolist kuni ülikoolini või
mõne teise kõrgema õppeasutise lõpetami-
seni. Selleks vajalikud summad, kui see
vanemal ei ole võimalik, peab andma riik,
sest vaba maailma õppe- ja kasvatustöö si-
hiks ei tohi olla mitte üksikud kultuur-
rahvad või eriti valitud klassid, vaid
maailm tervikuna ja kultuurmaailm.

See on nüüd lähe püüdele: anda igale
inimesele talle kohane ja sobiv haridus.
Et see sünniks, Õpetajate Maailmaliit oma
organite ja liikmete kaudu ühendab kõik
rahvad USA-st üle Euroopa ja Aafrika ku-
ni Jaapanini. Nii ta haarab ka Eesti -
Eesti eksiilis ja kodus. Lisaks rõhuta-
sid kongressi delegaadid läbirääkimisel,
et inimkonna õnneliku tuleviku kindlus-
tab mitte poliitika ja vaimupimeda mas-
si orjastamine, vaid üldine tarkus, kesk-
mise haridustaseme tõstmine ja kirjaos-
kamatus e likvideerimine.

Järgmine IFTA, FIPESO ja WCOTP kong-
ress - käesoleva aasta suvel - toimub
Washingtonis. Tuleviku osas aga avaldati
soovi, et edaspidi need kongressid toi-
muksid piirkondade kaupa: Ameerikas,

Aasias, Aafrikas ja Euroopas. Praegu mainitud piirkonnad esitavad omaette kandidaadid maailmaliidu juhatusse. Euroopa piirkonna esindajaks valiti Roomas Scheit- si õpetaja Theophil Richner, kes on kindel ja tuline eestlaste sõber ning igati meie huvide kaitsja. Ka nõuti kongressil, et kasvatus- ja haridustöö ühtluse huvides peaks Õpetajate Maailmaliit, keskus- sega Pariisis, olema UNO organisatsioon ja saama oma tööks ka vajalikud summad UNO-lt. Samuti nõuti, et maailmaliit pühendaks serisest rohkem tähelepanu värvilistele rahvastele. Otsuse sammuna selle otsuse täitmiseks võeti Maailmaliitu uute liikmetena vastu Malaia, Gambia, Singapuri, Sierra Leone, Tanganika ja Uganda õpetajate liidud.

L. Lumiste.

SAKSA ÕPETAJATE KONGRESSIL.

Üheks tugevamaks õpetajate rahvusli- kuks organisatsiooniks Euroopas on Saksa Õpetajate Liit (=Arbeitsgemeinschaft Deut- cher Lehrerverbände). Et väljendada oma jõudu ja õigust: määrata kasvatus- ja õpetussüsteem, selleks korraldab Liidu juhatus igal kevadel õpetajate ja kasva- tajate kokkutuleku. Aastal 1958 see toi- mus Münchenis. Sellest kongressist võt- tis osa üle 840 saksa õpetaja ja üle 100 väliskülalise. Peale õpetajate maailma- liitude olid esindatud ka Inglismaa, Prantsmaa, Hollandi, Belgia, Rootsi, Austria, Schweitsi ja Eesti õpetajate keskorgani- satsioonid. Idabloki riikidest olid ko-

hal Jugoslaavia esindajad. Eesti Õpetajate Keskkühingu esindajana viibis kongressil õpetaja L. Lumiste Saksamaalt. Selle juures on märkimisväärne, et avapäeval lehvitsid Saksa Muuseumi hoonel Saksa ja saksa osariikide lippude kõrval ka küllismaade lipud, nende hulgas ka Eesti sini-must-valge trikoloor, mis oli tunnistuseks, et me kuulume võrdsena vabade rahvaste perre.

Kogu Lääne-Saksamaa avalikkuse tähelepanu oli suunatud sellele kongressile. Seda näitas juba ainuüksi tervituste hulka: neid oli üle 2000. Samuti viibisid kongressil nii Liiduvalitsuse kui ka osariikide valitsuste ja parlamentide esindajad. Ka raadio, piltraadio, ja ajakirjandus kommenteeris elavalt kongressil avaldatud mõtteid ja ettepanekuid. Nende ümber tekkinud vaidlused, kohati partei- ja sisepoliitilist laadi, muutusid vahetevahel päris tormiks. Selle juures oli märgatav ka nihkumine seniselt sotsiaaldemokraatlikult joonelt-tunduvalt paremale. Nii valiti ka Bernhard Pleve asemele „Arbeitsgemeinschaft Deutscher Lehrerverbände" ning ametiühingu „Kasvatusteadus" esimeheks ülemvalitsusnõunik Max Träger Hamburgist. Aasesimeheks jäi endiselt prof. Heinrich Rodenstein, keda tunnevad ka kõik Eesti Õpetajate Keskkühingu juhtivad tegelased kui head Eesti sõpra.

Kongressi teemaks oli: „Kasvatus otsustab meie saatuse." Sellel teemal kõnelesid nüüdse Saksamaa silmapaistvamad pedagoogid Carl Weiss (Bayern) ja prof. Heinrich Rodenstein (Braunschweig). Ida-Saksamaa „kultuuriministeerium" oli

saatnud selle teema vastu kirjaliku protesti, milles nõudis, et esitatatavad referaadid näitaksid: poliitika otsustab saatuse. Sõnavõtjad aga arvasid, et ei poliitika ega kasvatus kui niisugune ei määra meie saatust, vaid selle määrab kasvataja. Samuti toonitati, et senisest parema poliitika võimaldab hästikasvatatud inimene, mille juures kasvatuses kehiva demokraatia tunnuseks olgu mõte, et „ei ole vajalik, et minul oleksid samad õigused kui sinul, kuid oluline on, et sinul oleksid samad õigused kui minul.”

Referendid toonitasid, et inimene peab olema vaba. Vaba hirmust ja olenematu igast poliitilisest süsteemist. Kasvatus ei tohi teenida erakonda, ta peab teenima inimest ja inimkonda. Samuti ei tohi kasvatus jõuda olukorrani, et ta seisab ainult tehnika ja poliitika, kuuma ja külma sõja teenistuses. Õige kasvatusse ülesandeks on kindlustada rahu, vabadus, inimväärne elu ja inimsus. Et see on võimalik, sellega ka kasvatus määrab saatuse. Selle teostamiseks on vajalik peale selleks vastavate kasvatajate ettevalmistamise, ka kohustusliku üldhariduse pikendamise seniselt kaheksalt aastalt kümnele aastale.

Kongressi lõpul võeti vastu manifest, millele kirjutasiid alla kõik saksa õpetajad. Selles manifestis nõuti Saksamaa ühendamist, vabaduse ja rahu kindlustamist, aatomenergia kasutamist ainult inimkonna heaolu tõstmiseks, mitte aga selle hävitamiseks, hirmuvaba maailma loomist, häda ja vaesuse kaotamist, õiguse kehtestamist, kõigile hariduse võimaldamist, demokraatia kaitsmist ja süvendamist ning noorte kasvatamist nii, et nad

lahkuksid koolist elu- ja kutseküpseina. Et seda ülesannet täita, peab iga õpetaja olema valmis ohvriks, tundma vastutuse tõsidust ja teadma, et kasvatus otsustab meie saatuse ja avab meile tee õnnelikku tulevikku.

L.Lumiste.

Varia.

Eesti Õpetajate Keskühingu Nõukogu pidas oma koosoleku 16. aprillil 1959 Stockholmis. Vaadati läbi ja kinnitati EÖKaruanDED 1958. a. kohta, 1959. a. tegevuskava ja eelarve. 1959. a. liikmemaksuks määrati EÖK osas Kr. 3:50 ühtlasi ka tasuna „Bülletääni“ eest. Eesti Õpetajate Keskühingu juhatusse valiti 1959. a. H. Rajamaa, T. Künnapas, V. Muld, H. Gustavson, A. Lampinen, E. Roosme, U. Juuno, E. Saare ja H. Kirikmäe. Juhatusliikmete asemikeks valiti: E. Karma, H. Marand ja S. Zastrov. Revisjonikomisjonisse valiti H. Marand, L. Mälk ja M. Susi.

Eesti Õpetajate Keskühingu 1958. a. tegevuse aruandest.

Eesti Õpetajate Keskühingusse kuulusid 1958. a. Rootsist-Eesti Algkooliõpetajate Ühing, Eesti Gümnaasiumiõpetajate Ühing ja Eesti Kutsekooliõpetajate Ühing; Saksamaa Eesti Õpetajate Ühing, Inglismaa Eesti Õpetajate Sektsioon, Kanada Eesti Õpetajate Ühing ja U.S.A. Eesti Õpetajate Ühing, kokku seitse ühingat.

Rootsis toimus EÖK korraldusel eesti õpetajate ühisüritusi järgmiselt: 22. juunil Göteborgis III eesti õpetajate päev, kus kõnelesid eesti täienduskoolide tegevuse ja eesmärkide kohta Göteborgi täien-

duskooli juhataja A. Aus. ja Norrköpingu Eesti täienduskooli juhataja J. Kask. 28. septembril toimus õpetajate ja noortejuhtide omavaheline nõupidamine Eesti Noorte Kodus Stockholmis, kus peamiseks arutlusaineks oli täienduskoolides ja ja noorte organisatsioonides tehtava töö koordineerimine.

Andmete järele toimus suurem Eesti õpetajate kokkutulek New-Yorgis 16. märtsil ja Torontos septembri algul.

Mais 1958 toimus Münchenis Saksa Õpetajate Liidu üldkongress, kus Eesti Õpetajate Keskühingut esindas õp. L. Lumiste Saksamaalt.

Võeti osa õpetajate rahvusvahelistest kongressidest Roomas 28. juulist-7. augustini. Neil kongressidel esindasid E. Ö. K.-d Erik Saare Rootsist, E. Saluveer Inglismaalt ja L. Lumiste Saksamaalt.

Anti välja „Bülletään“ nr. 7 Kanada Eesti Õpetajate Ühingu toimetusel ja Eesti Õpetajate Keskühingu väljaandel.

Eesti Õpetajate Keskühingu 1959. a. tegevuskavas on lisaks senise tegevuse jätkamisele Eesti täienduskoolide keskuse loomine ülemaailmses ulatuses, Maltal toimuvast koolinäitusest osa võtvine Stockholmis Eesti Algkooli õpilaste töödega ja „Bülletääni“ väljaandmine Eesti koolide erinumbrina.

KAKS KAOTUST.

Aastate veeredes hõrenevad meie pedagoogide read järjest. Ruumipuuduse tõttu me ei jõua kõigile nende kadumist ära märkida „Bülletäänis“, mis ilmub pealegi ainult üks kord aastas.

Seekord on meie kurvaks kohustuseks esile tõsta 2 kaotust.

29. juunil 1958. a. suri Kanadas prof. V. Päts. Voldemar Päts jättis Eesti hariduselu sügavad jäljed. Haridusministri abina ja Kutseoskuse osakonna juhatajana on tal kustumatud teened eesti kutsehariduse korraldamisel.

25. augustil 1958. a. suri Kanadas Haridusministeeriumi peasekretär ja Üldosakonna juhataja A. Kurvits oli parimaid asjatundjaid Eesti haridusala seaduste ja määruste slal. Maapaos ei jäänud A. K. puhkama minvikule, vaid pani käed külge oleviku ülesannetele. Ta oli innukas eesti õpetajate organiseerija Kanadas ja toimetas ja sisustas meie viimase „Bülletääni“, mis ilmus sealse Eesti Õpetajate Ühingu erinumbrina. Oma rikkalikest kogemusest vabaharidustööpöllult koostas ta õpiringide kohta trüki- valmis käsikirja, mis ootab avaldamist.

H. R.

Anna Leesmat mälestades...

Manalasse on 12. aprillil 1959 varisenud õpetaja Anna Leesma. Temagaustus meie kõige vanema põlve naispedagooge, kellele oli saatuselt antud teenida eesti koolipöllul 44a. Juba 17-a. noorukina asus ta a. 1900 koolipöllule, kust ta pidi lahkuma kodumaalt põgenemisel 1944. a. Suurema osa oma õnnistusrikkast tööst teostas ta Rakveres, kus ta töötas 1. algkooli õpetajana 26 aastat. Kutsetöö ja perekonnakohustuste kõrval töötas kadunu kogu aja paljudes ideelistes organisatsioonides. Lühikese raske haiguse järele väsisustav eesti naispedagoog 76. eluaastal. Teda jäid teinana lähemaist omakseist tütar perekonnaga, tuhanded õpilased üle maailma ja kaasõpetajad ligidal ja kaugel. Puhka rahus vööramaa mullas.

H. R.

